

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖKTISZTVISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐBIZOTTSÁGA

FŐSZERKESZTŐ: DR FORSTER KÁROLY M.KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN
M. KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

Adatok a magyarországi ősbélyegzők történetéhez.

Irta: Dr. MONUS FERENC ny. m. kir. postahivatali igazgató.

Az utóbbi években élénk érdeklődés nyilvánul meg „a postahivatalok lehetőségei“, a postai bélyegzők lenyomatai iránt. Érdekes és figyelemreméltó kedvtelés ez, amely a multat járva, hivatva van a postabélyeg alkalmazása előtti idők sokaknak ismeretlen területeire is ráterelni a figyelmet, de jelentősége mégis az, hogy ez az időtöltés végül oknyomozó kutatómunka lesz s a kultúra szolgálatában azt bizonyítja be, hogy a környező vagy távolabb eső országok által járt úton mi sem maradtunk olyan messze, mint ahogyan azt egyesek gondolják.

Ha Franciaországban 1695. évtől ismeretes az első postai helybélyegzőlenyomat s Németországban a Taxis-posták 1734. évben helybélyegzőt használtak, vagy Angliában¹ szintén nyoma van annak, hogy 1661. évben keletbélyegzőkkel bélyegezték a leveleket, akkor ne hallgassuk el mi sem azt a körülményt, hogy a nehéz, öldöklő századokat átélte magyarországi postákon az 1700-as évek közepén szintén megjelennek az első ősbélyegzők. Postáink nyugattal lépést tartani akaró színvonalas bizonyítéka ez, amire büszkék lehetünk.

A régi idők postahivatalainak eme itt maradt tanúi gyűjteménybe foglalva, kétségtelen és sokat jelentő múzeális emlékek. A sokféle alakú, különféle betűkkel vésett, vonal-, levél- és virágdísszel ékes betűzők látása változatosságaikkal gyönyörködtetnek, azonkívül ezek az emlékek hasznos szolgálatot tehetnek a postatörténet kutatásnak. Csak egy példát említek: régi feljegyzések elsárgult lapjairól megállapítást nyert, hogy Pesten 1779. évben postahivatal működött, az ezt megelőző időből azonban a legszorgosabb kutatás mellett sem sikerült adatot találni. Budán a török kiűzetése után nyomban megnyílt a posta, sőt hamarosan prefektúra is keletkezett, a lassan fejlődő Pest azonban csak Mária Terézia uralkodása idejében jutott levélszedő-

¹ Kumpf—Mikuli: Neue Briefe über alte. 1933. Wien.

séghez. Térffy Béla ny. miniszter nagyértékű bélyegzőlenyomat-gyűjteményéből² megtudjuk azt, hogy a kis pesti levélszedőség 1776-ban már bélyegzőt használt. A régi leveleken látható lebetűzések alapján így postatörténelmünk eddigi megállapításait ellenőrizhetjük és helyesbíthetjük.

Ez a nemrég megindult gyűjtés „Előfutár“-nak nevezi a kezdetben nagyon egyszerű, keretnélküli, azután téglalap, ovál, végül kóralakú bélyegzőlenyomatokat, amelyek a hivatal nevét tüntetik fel. Majd a helynév után megjelenik a hónap és a nap jelzése is és csak később találkozunk rendszerebben évszámot is jelző bélyegzőkkel, illetőleg ezek lenyomataival.³

E régi bélyegzők feladási és érkezési bélyegzők. Az előbbit a levél címoldalának felső részére nyomták fekete festékkel. Piros festékbe mártott bélyegzőt a fizetett taxájú levelekre alkalmaztak. Az érkezési bélyegzőt a levelek hátlapjára nyomták. Ezeknek az évszámnélküli bélyegzőknek kormeghatározását a ránk maradt levelek belső keltezése kétségtelenné teszi, így esetleges tévedésről — ha csak nem hamisítás, — nem lehet szó.

Többször felmerült az a kérdés: mikor használták első ízben postabélyegzőt a magyarországi postahivatalok?

A posta állami kezelésbevétele előtt (1722) — nem. A levelek viteldíja leginkább egységesen volt megállapítva s csupán a papír súlya adta a fokozatot. Átmenetileg a távolságot is figyelembe vették, de később ismét az egységes (súlyszerinti) díjazásra tértek át.⁴ Eleinte a leveleken csak a címzett neve és a rendeltetési hely volt feljegyezve, későbbben a postamester felírta a feladási helyet is (a távolság és súly szerinti díjazásnál). Ez azonban az akkori postaforgalom mellett lényeges és számbavehető munkát nem jelentett. Amikor a levélforgalom állandó emelkedést mutatott, igyekeztek a díjazást megkönnyíteni és csak súly szerinti díjazást alkalmaztak. Rákóczi Ferenc kuruc-postáján, hogy a katona-postamesterek munkáját gyorsabbá tegyék, a távolságra nem voltak figyelemmel. Ugyanez a gondolat vezette III. Károlyt 1722-ben, amikor a postaintézményt némileg átszervezte és kimondotta, hogy egy féllatos levél viteldíja 6 kr. A postamestereknek a díjazásnál tehát nem kellett számításokat végezni, így jobb kezelési eredményeket értek el. Nem volt szükség arra, hogy a levelekre a postamesterek felírják a feladás helyét.

1751. évtől azonban lényeges változás történt. A díjazás alapjául nemcsak a súlyt, hanem a postautvonalon megteendő távolságot is újból figyelembe vették.⁵

Az állami posta közele húszevi tapasztalat után határozta ezt el s most már megkívánta, hogy a levelek címoldalára feltűnő módon jegyezzék fel a feladási állomás nevét, mert innen számították a megteendő távolságot (német mérföldet).

Ekkor és ebben az időben rendelhették el a magyarországi postán, hogy a közönség tartozik feljegyezni levele címoldalára a feladás helyét, s kötelezték a postamestereket, hogy ha ez nem történt meg, ők pótolják.

Kiváló osztrák szakíró munkájából tudjuk,⁶ hogy 1758. évben az udvari postabizottság azt is elrendelte, hogy a levelekre a feladás napja irassék fel az érdekelt hivatalok által. Paar Vencel vezérpostamestertől származna

² L. A Lebetűzés c. folyóirat 1934—35. évf.

³ A győri postahivatalnál már 1933. évben használtak évszámot jelző bélyegzőt.

⁴ L. Hüberth Károly: A postaintézet Magyarországon. Kőszeg, 1886.

⁵ L. U. o.

⁶ L. az 1. jegyzetben említett munkát.

ez a rendelet, aki azt a királyné meghagyására adta ki azért, hogy az esetleges levélkésedelmekben hibás postahivatal megállapítható legyen.

Hüberth postatörténetírónk azt mondja, hogy 1769 óta ismételten kiadott, 1788-ban a helytartótanács által is megújított rendelet szerint a feladási hely nevét is a feladóknak kellett a levelek címdalára felírni.⁷ Ezek szerint nem bélyegző használatról volt szó az említett évek rendeleteiben, amelyeket sajnos közelebről nem ismerünk. De hogy az osztrák postahivatalok használtak ebben az időben — ha szórványosan is — postabélyegzőket, az kétségtelen.

A bécsi postamúzeum 1781. évből őriz egy intézkedést, mely a főpostahivataloknak meghagyja, hogy a levelek a feladásnál „Von...“ a leadásnál pedig az érkezés idejét (napját) feltüntető bélyegzővel látandók el.⁸ Feltételezzük, hogy nem ez volt az első rendelet, amely bélyegzők használatát írta elő; lehet azonban, hogy a bécsi postaintézéség 1781. évben egy már meglévő szokást hagyott jóvá, illetve fogadott el s ez esetben még is ez volna a postabélyegzők használatára vonatkozó első hivatalos rendelkezés. A magyarországi főpostahivatalok már jóval korábban bélyegzőket alkalmaztak a feladott levelekre. A Térfy-gyűjtemény bizonyítja, hogy nálunk 1753—1781. évekből származó leveleken fémbevésett helybélyegzők lenyomatai láthatók, sőt még a „Von“ szócska is ott van némelyiken. 1753. évben Tyrnau (Nagyszombat), 1759. évben Buda, 1776. évben Pest postahivatalok bélyegzőlenyomatai

v. TYRNAU

Nagyszombat első ismert bélyegzőlenyomata 1753. évből.*

Buda

A budai postahivatal bélyegzőlenyomata 1759. évből.*

Pest

A pesti postahivatal eddig elsőnek ismert bélyegzőlenyomata 1776. évből.*

V. DEBRECZIN

A debreceni postahivatal első ismert bélyegzőlenyomata 1753—54. évből.*

ismertek. Igen figyelemreméltó, hogy 1753. évben már bélyegzővel bélyegezte a leveleket Debrecen város postamestere is. Irjuk ide a nevét nemes fáji Fáy János főbíró-postamesternek, aki méltó az emlékezésére.

Paar Vencel 1758. évben kiadott — már említett — rendeletében állítólag azt is olvashatjuk, hogy a levelekre a feladási idő feltüntetése mellett „Sigill“ is alkalmazandó. A „Sigill“ szót Kunf-Mikuli bélyegzőnek (Stempel) magyarázza.⁹ Szó szerint idézem könyvének ezt a részét: „... dass alle Briefe mit dem Tag der Aufgabe „angemerkt“ und der Sigill — also Stempel angebracht werde.“

⁷ L. Hüberth i. m.

⁸ L. Führer durch das K. K. Post Museum in Wien 1894. — Ismertünk olyan bélyegzőt is mely franciásan van vésvé így: D'Oedenbourg. Sopron használta 1761. évben.

⁹ L. az 1. és 6. jegyzetben említett munkát.

* Térfy gyűjteményből.

Pecsétnyomót a postamesterek már a 16. században használtak, de nem ilyen célra. — A külföldön (Franciaországban, Angliában) használatban volt és fémbevésett bélyegzőket más kifejezés hiányában nevezhették „Sigill” szóval. Ez a szó a „Siegel” szónak latin alakja s mindaddig, míg a rokonértelmű „Stempel” szó, — ami akkor bélyegző-vasat, bélyegzőt jelentett — divatba nem jött, beszélhettek a postán „Sigill”, vagy „Siegel” szavakról.

Tény azonban az, hogy 1753 és 1754 években nálunk már ismert volt a feladási helybélyegző, — de eddig nincs nyoma annak, hogy ugyanezen években osztrák postahivatalok is használtak volna ilyet. Kétségtelen, hogy Bécsben foglalkoztak a kérdéssel s a magyarországi postaprefekturák, nagyobb postamesterségek vezetői, akik gyakran megfordultak a császárvárosban, hozhatták annak híret hozzánk. A nagyszombati és debreceni postamesterségek vezetői, mint tudományos főiskolák helyén működő és magasabb műveltségű emberek saját elhatározásaikból készítették ilyeneket. Nem azért, hogy megelőzzék Ausztriát, de mert belátták azok gyakorlati jelentőségét. Ez után terjedt a bélyegzőhasználat; itt is, ott is feltűnt egy-egy fából vagy fémből készült gót (barát) vagy latin betűs bélyegző, formára rendszertelenül és meglehetősen sokféleségben.

De mint majd látni fogjuk, éppen e sokféleségük miatt érdekesek az ősbélyegzők.

Az 1789. év, II. József uralkodásának utolsó ideje újabb változást hozott. A latin helybélyegzők jórészt már felcserélte a német nyelvű elnevezés, amikor egy udvari rendelet ismét figyelmen kívül hagyta a díjazásnál a távolságot. Ennek az lett a következménye, hogy egyes postamesterek, akik német nyelvű bélyegzőt csináltattak, azokat most félretették, nem használták. Ez időből több olyan eredeti levél maradt ránk, amelyen postai bélyegzőlenyomat nincs. A bécsi udvari postahivatal észrevette a magyar postamesterek tartózkodó eljárását s elrendelte, hogy leveleket a postahivatalok feladási hely megjelölése nélkül ne továbbítsanak.¹⁰ Így a nagyobb forgalmú hivatalaink kénytelenek voltak kézírással pótolni azt, vagy pedig a használaton kívül helyzetett bélyegzőt újból elővenni. Az 1810. évben ismét visszatértek a távolság és súly szerinti díjazásra.¹¹ Érdekes az 1825. évben kiadott udvari számvetőségi rendelet. Ez felhívja a hivatalok figyelmét arra a korábbi rendeletre, mely a leveleknek a feladás alkalmával helyi betűzővel való lebélyegzését írja elő.¹² Azt nem tudjuk, hogy melyik évből származhatott ez a rendelet.

Postatörténetíróink nem ismerik az 1758, 1781, 1825. évi rendeleteket. A postabélyegzők használatának elrendelési idejét forrás megjelölése nélkül 1817. évre teszik. Ez a dátum azonban csak érinti ezt a kérdést, de nem határozza meg. A 18. században elég sűrű időközökben emelték a levelek viteldíját s emelték 1817. évben is. A napoleoni háborúk okozta súlyos pénzügyi válságban felismerték, hogy a posta pénzügyi szempontból jól jövedelmező alap, az állambevételek fokozása végett éppen ezért tarifamelésre szükség van. A levélforgalom lassú, de fokozatos emelkedése biztató volt a cél elérésére. S a közönség ha zúgolódva is, de fizette a magas taxát. Kazinczy Ferenc pl. egész vagyony költött levelezéseire. Az emberek között szokásba jött az, hogy

¹⁰ L. a Közl. Múzeumban őrzött iratsomót. Kimutatás: 140. tétel.

¹¹ L. Hüberth i. m.

¹² L. a 10. jegyzetben említett iratsomót. Kimutatás: 249. tétel.

híreket, eseményeket levélben közöltek egymással azért, mert a hazai újságok erősen cenzurázva jelentek meg, külföldi hírlapokat és folyóiratokat pedig a franciaországi szabadeszmékre tekintettel nem szállított a posta. A levélbeli hírközvetítés ugyancsak bizonyos szűk körben mozgott, mert Metternich ú. n. „Fekete Cabinet”-je a levelek iránt is erősen érdeklődött s az iroda titkos alkalmazottjainak keze eljutott a postai bórzsákok tartalmához is. De ebben a táblabíró-világban az emberek megtalálták a módját annak, hogy leveleik szövegezése a bécsi zsoldban álló cenzorok előtt elvesztette „aggályos szöveg” jellegét.

A Térly-gyűjtemény bizonyítja, hogy 1817 előtt már több mint 60 postahivatal használt bélyegzőt, de ez a szám nem teljes, mert még több lenyomat felbukkanhat az idők folyamán. 1818—20. év között olyan eddig nem ismert 63 bélyegzővel találkozunk, amelyek kétségtelenül ezekben az években keletkeztek. Talán közel állunk az igazsághoz, ha azt mondjuk, hogy 1817. évben oly értelmű rendelet látott napvilágot, — de ez is ismételtén már, — hogy minden magyarországi postamester, illetve postahivatal célszerűségi, de főként gyakorlati szempontból szerezzen be feladási bélyegzőt.

Postatörténetíróink által említett 1817. évi rendelet nem lehet az első ilyen rendelkezés, csak folytatása a korábbi rendeleteknek. Ezeknek sajnos nem tudunk nyomára akadni. Az első rendelkezést viszont nem kereshetjük a posta őskorában, a 16. században, hanem a legnagyobb valószínűség szerint Mária Terézia uralkodása idején. Ezt az állítást eléggé támogatják a 18. század közepéről és nem előbbi időből ránk maradt eredeti leveleken látható régi bélyegzőlenyomatok. A bécsi postamúzeum gazdag bélyegzőanyagában között is a legrégebb ebből az időből való. A magyarországi postaintézet kezdeti korából ne keressünk bélyegzőlenyomatokat, mert a Taxisok, Paarok és a többi főpostamesternek nyugtáin, levelein, iratain, ebből az időből őrzött ez eredeti leveleken nem láthatók ilyenek, legfeljebb postamesteri kézjegyek.

Az eddigi kutatások alapján azt mondhatjuk, hogy a magyarországi postabélyegzők első megjelenési ideje az 1750. évet követő valamelyik esztendő és záróideje 1850. évi május 31. a levélbélyeggel való bérmentesítés előtti nap.

*

Ha közelebbről vizsgáljuk a régi világ sok formájú és rajzú bélyegzőlenyomatait, nyomban szemünkbe ötlük, hogy ezeknek egységes rajzuk, vagy előírásuk nem volt. A postamester tetszésére volt bízva, hogy milyen alakban, milyen betűkkel készített bélyegzőjét. Voltak írott betűket ábrázoló bélyegzők s voltak nyomtatott kis és nagy betűkkel vésettek. A dőlt vagy álló betűk verzális vagy kurrens betűkkel változtak. A hivatalok nevét eleinte latin, német majd magyar elnevezéssel jelölték. Magyar elnevezéssel a 19. század negyvenes éveiben találkozunk. A hivatal nevén kívül közelebbi megjelölést (pl. főposta) csak elvétve látunk, a „Von” szócska is későbbi keletű. A budavári postahivatal 1818. évi bélyegzőjén a következők olvashatók: „V. F. Ofen” = Von Festung Ofen. A szebeninek felírata 1832. évből: „O. P. A. Hermannstadt”. Itt a rövidítés Ober-Post-Amt szavaknak felel meg. 1836. évből a segesvári postabélyegző felírata „K. K. T. P. A. Schäsburg”, ami K. K. Theilungs-Post-Amt (cs. kir. osztályozó postahivatalt) jelent. Találkozunk olyan lenyomatokkal, amelyeken a helynév előtt „Post” vagy ennek rövidítése „P.” olvasható, de van olyan is, amelyen a helynéven kívül még

„Franco“ vagy „Recommandirt“ szó is látható. Ez utóbbiakat kizárólag bérmentesített, vagy ajánlva feladott levelekre nyomták. Vannak olyan lenyomatok is, amelyek a hosszú helyneveket megrövidítve jelzik.

A sokféle változatosság mellett alig találunk olyan lenyomatot, amelyen a postahivatal jellege kidomborodnék. Ebben a tekintetben az eperjesi postahivatal 1830-as években használt bélyegzője érdekes kivétel. A bélyegző formája kezdetlegesen vésett postakürt, benne köriratként a helynév így:

Eperjes postahivatal bélyegzőlenyomata 1831. évből.*

Nagyvárad postahivatal bélyegzőlenyomata 1825. évből.*

Eperjes. És még így művészietlen alakjában is régi világba ringatja a nézőt. Nagyvárad bélyegzőjén 1825. évből ovális keretben a szöveg fölött lévő mezőben vésett postakürt látható.

A szöveg fölött és alatt egyenes vagy ívelt vonalak, majd stilizált levelek, virágok láthatók. Ezek között messze kiemelkedik Szeged (Szegedin) 1827. évből ismert ovális, magyar motívumokat tartalmazó bélyegzője.

A szegedi postahivatal bélyegzőlenyomata 1827. évből.*

Ovál mezőben a szöveget cifra szűr-ornamentumok környezik s a felső mezőben jól vésett postakürt helyezkedik el. Egyik legszebb régi bélyegzőnk a tiszaparti magyar városé, pedig az akkori postamester, Biringer Mátyás nem a szegedi homokban gyökerezett.

Szeged példáját követte 1844. évben Kaposvár és 1847. évben Battonya. Hasonlóképpen eltávolodtak bélyegzőrajaikkal az egyhangúságtól Gyöngyös postahivatal 1801. évben, Siófok 1818. évben, Tállya 1831. évben, stb.

Uglátszik, a 19. században megindult hazafias szellem elég hamar eljutott a k. k.-nak nevezett postahivatalok boltíves szobáiba is.

*

Székesfehérvár évszámos bélyegzőlenyomata 1847. évből.*

meg útját. Ugyancsak a bécsi múzeumban őrzött s 1781. évből származó már említett rendelet érkezési bélyegzőről tesz említést. Ez a rendelet

¹³ L. Das neue Buch von der Weltpost c. m. 344. old. — Továbbá a bécsi postamúzeum katalógusát. 128. oldal.

* Téry gyűjteményből.

bizonyára hozzánk is eljutott, de nem sok foganatja lehetett, mert a 18. századból ránk maradt leveleken érkező bélyegzőket alig látunk. Az 1703. évi érkező bélyegző használata egyedülálló kivételes jelenség lehet, talán angol mintára, ahol 1661. évből ismert az első ilyen számbélyegző.

Mi nem tudunk egészen ilyen messze menni a múltba, eddigi legrégebb érkező bélyegzőnk adatai 1758. évre nyúlnak vissza. Ami szintén méltó a figyelemre. 1850. évig használták ezeket a bélyegzőket, de nem minden postahivatalnál. Többnyire hónapot és napot jelző kelet, majd hónapot, napot és helynevet jelző bélyegzők voltak és csak elvétele jelezték az évet is. Voltak tisztán számbélyegzők. Pl. „5720“. Ez a szám a levél hátlapján azt jelentette, hogy 1820 július hó 1-én érkezett a levél a debreceni postára.

E bélyegzők alakja keretnélküli hosszúkas, vagy keretbe foglalt. Debrecen postahivatal 1825. évben már évszámos érkező bélyegzőt használt.

1839. évi január 29-én 1309/243. sz. a. kiadott rendelet¹⁴ meghagyja a postahivataloknak, hogy az érkezett leveleket a hátoldalon erre a célra készített érkező bélyegzővel lássák el, ugyanakkor a kisebb forgalmú postahivatalokat ez alul felmenti s megengedi, hogy erre a célra a feladási bélyegzőt használhassák.

A külön érkező bélyegzők elterjedése így meglehetősen korlátozva volt, mert aránylag kevés volt ebben az időben a nagy forgalmú postahivatal s idők múltán — némi kivétellel — el is tűntek ezek a bélyegzők, kiszorította, feleslegessé tette őket a 30—40-es évek kétkörös hely- és kelti bélyegzője, melyek legnagyobb részét mind levél- és virágdíszítések voltak és az 1850-es években a postabélyegkek értéktelenítésére rendszeresített egykörös bélyegzők mellett határozottan szebbek, csinosabbaknak mondhatók.

1867. évben történt intézkedés Ausztriában arranézve, hogy a postai bélyegzőkbe ezután az évszám is felveendő rövidítve. Nálunk e rendelet után hasonlóképpen jártak el, e bélyegzők elterjedése azonban lassú folyamat volt, mert a meglévőket a hivatalok csak akkor cserélték ki, ha már teljesen elkoptak.

*

Említettem, hogy a magyarországi régi postabélyegzők sokféle változata abból magyarázható, hogy a postamesterek tetszésére volt bízva, milyen alakú, betűjű, milyen díszítésű bélyegzőt kívánnak használni, vagyis ú. n. szabványos alak előírva nem volt. Ebből következett, hogy a betűk tervezése, majd a keret, mint tér kihasználása, stilizált levéllel, virággal díszítése a fantáziának elegendő területet nyújtott. Külföldi szakírók megállapítása szerint is e bélyegzőink között sok a szép és csinos vésetű, díszítésű s közülük nem egy ma is magára vonja a figyelmet. Es tagadhatatlan, hogy a sok régi bélyegzőink között vannak olyanok, amelyeknél a művészi felfogás eredményesen érvényesül.

¹⁴ L. Verordnungsblatt der k. k. Obersten Hofpostverwaltung I. k. 144. old. 79. f. sz.

* Térly gyűjteményből.

26 8ber

Sopron postahivatal érkező bélyegzőlenyomata 1758. évből.*

N. 13. Sept.

Kassa postahivatal legrégebbnek ismert érkező bélyegzőlenyomata 1788. évből.*

Sajnos, mi ezek iránt nem érdeklődtünk, a lebélyegzéseket múzeális célokra nem gyűjtöttük össze s most már mindig több és több akadállyal kell megbirkoznunk e téren. Éppen ezért a legutóbbi ügyirat selejtezési munkálatoknál erre is figyelemmel voltunk, és igen sok, az 1850. évtől használt, ma már nem ismert lenyomatot mentettünk meg a postamúzeum számára.

Az ősbélyegzőlenyomatok fáradhatatlan összegyűjtéséért köszönet illesse innen is Térfy Béla ny. miniszter urat, aki időt, anyagi áldozatot nem ismervé bejárta az ország összes hozzáférhető hivatalos és magán levéltárait, áttanulmányozta a püspökségek, káptalanok stb. irat- és levélanyagát, hogy megmentse, ami még ezen a téren menthető. Lebetűzés-gyűjteménye páratlan az országban. De még ez a nagyértékű kollekció sem teljes. Hiányzik abból a postai prefektúrák, a budai kocsiposta főexpedició, a vidéki kocsiposta expedíciók, a postaállomások, levélszedőségek és a pesti ú. n. Kis-Posta bélyegzőlenyomatai. A Kossuth-korból a „magyar álladalmi szekérposta“ és a szabadságharc alatt működött honvéd táborig postaintézőség bélyegzőlenyomatai, ha ugyan a felsoroltak használtak postabélyegzőket. Feltételezzük, hogy igen.

Vajjon felbukkannak-e még ezek az érdekes régi nyomatok az oknyomozó szeme előtt, vagy örökké sóvárgott, ismeretlen elképzelések maradnak?

*

Angaben über die ersten Briefstempel in Ungarn. Dr. FERENC MONUS.
Postamtsdirektor i. R.

Die ersten Briefabstempelungen der ungarischen Postämter stammen aus der Mitte des 13-ten Jahrhunderts. Diese Abdrücke dienten zur Bezeichnung des Aufgabsortes. Hie und da wurden sie auch an den angekommenen Briefen angewendet. Sie sind von verschiedenen Formen und weisen oft Blumen-, Posthorn- und ähnliche Zierate auf. Die Stempeln wurden aus Holz oder aus Metall hergestellt. Die Form und Herstellung hing ganz von den Postmeistern der verschiedenen Ämter ab. — Die schönste Sammlung ungarischer Vorläufer ist im Besitz des Ministers a. d. Béla Térfy.

*

Données sur les premiers timbrages postaux en Hongrie. M. le Dr. FERENC MONUS, Directeur de bureau de poste e. r.

Les premiers timbrages des bureaux de poste hongrois se présentent au milieu du 13-ème siècle. Ils étaient destinés à indiquer sur les lettres le lieu de dépôt, quelquefois aussi le bureau de destination. Les empreintes ont des diverses formes et sont souvent ornées des fleurs, cors, etc. Les timbres étaient du bois ou des divers métaux. La forme dépendait du goût de maîtres des bureaux de poste. — La plus grande collection des précurseurs hongrois est celle de l'ancien Ministre M. Béla Térfy.

Vita a magyar levelezési lap körül.

I.

A magyar Szent Korona és címer felkerül az első postai értékcikkre.

1869. október 1.

A „Magyar Posta“ 1943 május havi 5. számában „Kiegészítési korszakunk levéljegy ügye“ című értekezésben a 162. oldalon az első magyar „Levelezési-lap“-ról az alábbi téves ismertetés olvasható: „Eleinte „Correspondenz-Carte“ a felirata s rajta a kétfejű sas és a magyar címer együtt szerepel. 1869 novemberétől kezdve azonban a magyar címer és a magyar felirat kizárólagossággal foglalja el jogos helyét.“

Minthogy a m. kir. posta kiadványairól a „Magyar Posta“-ban megjelent közléseket hiteleseknek tekintjük és jövőben esetleg forrás-munkának használhatják, mondjuk pl. a „Magyar Bélyeg Monográfiá“-jához, amelyben ilyen természetű hibáknak becsúszni nem szabad, — ezért a téves ismertetést a valóságnak megfelelően helyesbítjük.

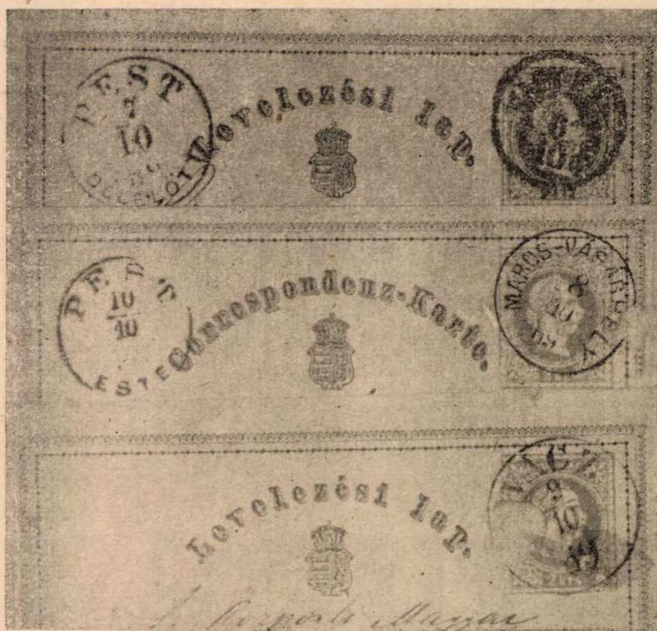
Az első magyar „Levelezési lap“-ra vonatkozó rendeletet a m. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter 15.903/3117. szám alatt 1869. augusztus 25-én adta ki. A rendelet a „Rendelvények a magyar postahivatalok számára“ című hivatalos lap 1869. évi szeptember hó 10-iki 11. számában jelent meg a 93., 94. és 95. oldalakon „Levelezési lapok behozatala a belföldi forgalomnál“ címmel. A rendelet így kezdődik: „1869. október 1.-én a magyarországi postaigazgatás által magyar és német szövegű jegybélyeges levelezési lapok (Gestempelte Correspondenzkarte) fognak kiadatni a cs. és kir. kereskedelmi miniszterrel létrejött egyezmény alapján“... stb., stb, Három oldalon át félhasábon magyar és félhasábon német nyelven jelent meg ez a rendelet.

A magyar posta történetében két okból is rendkívül fontos az 1869. október 1.-i dátum, először azért, mert a világ összes többi postáját megelőzve ezen a napon hozta forgalomba (az osztrák postával egyidejűleg) a levelezési lapot (Correspondenz-Kartet), másodszer és főként azért, mert ez alkalommal, 1869 október 1.-én demonstrálta először Gorove István miniszter és Gervay Mihály országos postai főigazgató mindenki részére félreérthetetlenül, hogy más a magyar posta és más az osztrák, — és pedig éppen azzal, hogy a magyar posta által forgalomba hozott lapokra, mind a magyar, mind a német nyelvűre egyformán csak a magyar címet és a magyar Szent Koronát nyomták, míg az osztrák posta által forgalomba hozott lapokra csak a kétfejű sást nyomtatta az osztrák posta.

Ha nem két posta nemzeti különállásának kihangsúlyozása lett volna a cél, akkor nem tették volna a magyar lapokra a magyar címet, az osztrákra a kétfejű sást, — hanem tényleg kísérletezhettek volna együtt szereplő kétfejű sas és magyar címerrel. Ezt azonban Gervay Mihályról még feltételezni sem lehet. Ilyen lapot nem adtak ki, sem eleinte, sem később, sem „Correspondenz-Karte“, se más felírással. A magyar felírású és magyar

címeres „Levelezési-Lap”-ok megjelenési idejét a szakirodalomban H. Kropf 1869 novemberre teszi, de teljesen önkényesen, minden tárgyi bizonyíték nélkül, mert talán a magyar rendeletet nem ismerte. Az osztrák rendelet ugyanis csak később: 1869 szeptember 22.-én jelent meg. (H. Korpff 184.)

Annak bizonyítására, hogy a magyar felírású és magyar címeres levelezési lapok is 1869 októberében kerültek forgalomba, az alábbi ábrán látható a Nagykátán október 6-án és a Vácson október 9-én feladott levelezési lapok.

Ezekon kívül gyűjteményben van még 1869 októberéből Kaposvár október 10., Körnöcbánya október 13. Nagykáta október 14. Karád október 25. Annak bizonyítására pedig, hogy mind a magyar, mind a német felírású, de egyformán a magyar címeres levelezési lapokat egyidőben és az ország egész területén egyaránt használták, gyűjteményből egyelőre 18 olyan község lebetűzését kerestem elő, amelyek mind a magyar, mind a német felírású lapokon előfordulnak. Ezek: Abauj-Szántó, Csanád, Debreczen, Fegyvernek, Felsőbánya, Gyertyámos, Gyöngyös, Kaposvár, Kucura, Mezőkeresztes, Nagybánya, Nagy-Káta, Szamos-Ujvár, Tótkomlós.

Ezeket az 1869 október havában forgalomba hozott magyar címeres koronás levelezési lapokat minden tárgyilagosan gondolkozó magyar filatelistának nyugodt lélekkel elfogadhatja magyarnak, mert a rajtuk levő magyar címer és magyar Szent Korona teljes mértékben kihangsúlyozza ezek magyar voltát. Nem hiszem, hogy kétségbevonható. Sőt kegyeletsértésnek tartanám ezt Gervayék nagy és áldozatos munkájával szemben, amellyel kiküzdötték, hogy a magyar címer felkerülhetett végre az első magyar postai értékcikkre.

Még a történelmi hűség kedvéért megjegyzem, hogy dr. Hermann Emanuel, aki a Correspondenz-Karte ideáját a „Neue Freie Presse” 1869 január 26.-iki számában felvette, a bécsújhelyi (és nem a klagenfurti) katonai

akadémiai tanár volt. Mikor 1942-ben a „Die Deutsche Post“-ban elvitatták tőle a levelezőlap feltalálását és erről a „Magyar Posta“ 1942. július havi 7. számában a külföldi szemle rovatban „Dr. Sz.“ jelzéssel hírt ad, kifejezetten csak az osztrák postáról és csak az osztrák „Correspondenz-Karte“-ról írt, mintha a magyar postának az egész ügyhöz semmi köze se lett volna és mintha 1869 október 1.-én az első magyar „Levelezési Lap“ meg se jelent volna. Teljes egészében átengedi Dr. Sz. úr az elsőség dicsőségét az osztrák postának, minden valószínűség szerint a „Die Deutsche Post“ nyomán, pedig ha máshonnan nem, hát magából a „Magyar Posta“-ból tudhatta volna, hogy Gervay Mihályt illeti a dicsőség a „Levelezési Lap“-nak a világ minden postáját megelőzően való bevezetéséért 1869 október hó 1.-én, s főként azért, mert ezen a napon történt először, hogy a magyar címer és a magyar Szent Korona, mint nemzeti különállásunk jelképe, felkerült az első m. kir. postai értékcikkekre. Ma már természetesen látszik ez, de az abszolutizmus utáni korban határozott nemzeti vívmány volt.

Schiller Dénes.

II.

Az 1869-es magyar levelezési lap.

Örvendetes jelenség, hogy a magyar bélyegkutatók tisztázni igyekeznek a mult részletkérdéseit. Az 1867-es levéljegy-ügyről írott tanulmányomat is azzal a céllal tettem közzé, hogy megindítsam a tárgyilagos eszmecsere-t.

A levéljegy-ügy mellett csupán mellékesen érintettem a levelezési lapot, annak kapcsán, hogy annak bérmentesítésénél is eredetileg levéljegy felragasztására gondoltak. A Correspondenz-Karte-ről megemlékező szövegem félreérthetőségére nem is kívánok bővebben kitérni, mert a német és a magyar felirattal együttesen szereplő osztrák és német címer külön-külön való tipografizálásának tudatában voltam. A két idézett szerző: H. Kropf és dr. Sz. védelme pedig nem tartozik reám.

Ellenben igen szívesen bővítem és helyesbítem a magam részéről is a magyar levelezési lap megszületésének ismeretanyagát idevonatkozó szerény levéltári feljegyzéseimnek alapján.

Az 1869-ben Magyarországnak szánt levelezési lappal ugyanis ugyanaz történt, ami az 1867-es császári koronás 50 kr-os levéljeggyel előfordult. Rajta is az összmonarchia jelképezőjét akarták becsempészni, ezúttal a német felirat formájában, hibásan jobbra dülő keresztrel ábrázolt magyar korona és címer ábrázolásának védelme alatt. Az előzetes tárgyalást ugyan magyar részről Heim Péter min. osztálytanácsos folytatta az osztrák Kolbensteiner min. osztálytanácsossal Bécsben. Heim képviselte a levelezőlap egyetlen létalapját, az olcsó ár eszméjét is. Mégis a megvalósításnál a bécsi államnyomdában először csak német feliratú magyar címeres Correspondenz-Karte-kat készítettek. Süngösen kellett pótlólag magyar feliratú példányokat utánrendelni. S bár Bécsben is, Pesten is egy napon (1869. szept. 22.-én) jelent meg a kibocsátó közlemény, október 1.-étől kezdve már több mint egymillió darabot tudtak szétküldeni egy hónap alatt mindkét típusból a vidéki magyar postahialoknak, sőt egyidejűleg bőven elterjedt Magyarországon a kétfejű sasos levelező lapok használata is, amelynek elterjedése végcélként lebegett a bécsi körök előtt.

Aki hajlamos arra, hogy saját véleményét azonnal az örök, megváltozhatatlan igazság trónjára ültesse, a magyar címer alkalmazását nemzeti vívmányként fogja üdvözölni. Sajnos azonban ezúttal az alig jelentett többet, mint a közös hadsereg nadrágján a vitézkötés. Aminthogy a levelezési lapnál egy évvel előbb ugyancsak Bécsben készített magyar címeres hirlapbélyegek fölött is napirendre tértek 1868-ban, pedig azok voltak a legelső magyar postai értékjegyek, melyeken magyar felirat és magyar címer szerepelt.

A bécsi államnyomda minden próbanyomat bemutatása nélkül szállította a levelezőlapokat. Nemcsak a kereszt dőlt jobbra, de a nagy sietségben olyan példányok is készültek, melyeken a „postaintézet“ „dostainlézet“ formájában jelent meg.

A magyar hivatalos körök azonnal tisztában voltak a Bécsből szállított levelezőlapok célzatával. Igyekeztek is attól annak közvetlen megjelenése után mennél hamarább szabadulni. Lépéseket tettek, hogy a bécsi kiszolgálás esetlegességei megszűnjenek és az önálló magyar jelleg kétséget kizáróan kidomborodjék. A Földművelés, Ipar és Kereskedelemügyi m. kir. minisztérium III. postai ügyosztálya még 1869-ben tárgyalásokat kezdett (21.864/1869.) a kataszteri (akkori nyelven „telekzeti“), később pedig államminak nevezett nyomdával, hogy úrrá legyen a helyzeten. „Szándékom — írja a rendelet — a magyar kir. postaigazgatás számára a cs. kir. postaigazgatás jegyeitől való megkülönböztetés végett az eddigitől némileg eltérő alakú levéljegyeket, levélborítékokat, postautalványokat és levelezési lapokat készíttetni.“

Az ügyiratot Danielik József osztálytanácsos (későbbi soproni postaigazgató) fogalmazta, Gervay Mihály min. tanácsos ellenjegyezte és Gorove István miniszter adta ki kevés idővel a felemás Correspondenz-Karte megjelenése után. A gyors tanácskozásokat még gyorsabb cselekvés követte. Ebben az ügyiratban ugyanis az is áll, hogy „a minták elkészítése iránt haladéktalan intézkedés történjék. A kataszteri nyomda szakvezetője keressen közvetlen érintkezést a postaosztály vezetőjével.“ Így indult el Budán közvetlenül rövid úton az első levéljegy és levelezési lap gyártása.

1870 legelején már megegyezés jött létre a m. kir. pénzügyminisztérium (P. M. 4.781/1870.), mint az Államnyomda felügyeleti hatósága és a m. kir. F. i. Kereskedelmi minisztérium (K. M. 3.500/1870.) között aziránt, hogy a budai előállítás költségeknél zsinórmértékül a bécsi államnyomda árait fogadják el. (Egy-egy 100 db levél- s hirlapjegyet tartalmazó lap 4 kr., 100 jegyes boríték 50 kr., 100 db levelezési lap 20 kr.) ... „a metszvényeket és lemezeket is beleértve.“

A bécsi kereskedelmi minisztérium természetszerű nyugtalansággal vi-seltetik a Magyarországon készitendő postai értékcikkek kérdésében. Hatalmi körének csorbítását sejtí. Külön tájékoztatást kér afelől, hogy mikor szándékoznak a Budán készülő értékcikkeket forgalomba hozni. Szlávy József az új miniszter azt válaszolja június 6-án (K. M. 12455/1870.), hogy 1870 október 1-ére szeretné az új magyar postakiadványokat megjelentetni. Majd pedig akként nyilatkozik (K. M. 20.077/1870.), hogy az új értékjegyek csak 1871 januárjában készülnek el. Tudjuk, hogy levelezőlapoknál ez csak február 15-én válhatott valóra.

Az osztrák államnyomda is ideges buzgalommal jelenti, hogy tudomásul veszi a postai értékjegyeknek Budán tervezett készítését. Jelenti egyben, hogy levelezőlapokból német szöveggel és magyar címerrel még 20.658

csomag, azaz 1,032.900 darab áll rendelkezésre raktárban. (Nem sikerült tehát vele elárasztani Magyarországot.) A magyar szövegből a magyar címerrel pedig 4372 csomag, azaz 218.600 darab van még. Minthogy az Országos Magyar Kir. Postagazdászati hivatal kimutatása szerint még Pesten is van némi felesleg, azt javasolja a bécsi államnyomda, hogy az ottani továbbnyomásra már nincs szükség, legfeljebb hamarabb kifogy a magyarszövegű példány és akkor az újranyomásig még mindig német szövegűt is lehet forgalomba hozni.

Külön rendelet jelent még meg 1871 május 17-én (P. R. T. 2452/1871:9.) a Magyarországon csellengő kétfejű sasos Correspondenz-Karte-ekkel szemben is.

Ezzel azután a bécsi befolyást e téren sikerült véglegesen megszüntetni. A magyar levelezési lapokon pedig elfoglalta jogszerű helyét a magyar felirat, a helyesen alkalmazott címer s az ottlthon készült bélyegkép.

Czakó Elemér.

*

Polemik über die ungarische „Correspondenzkarte“. DÉNES SCHILLER und ELEMÉR CZAKÓ.

*

Polémique au sujet de la carte postale hongroise. M. DÉNES SCHILLER et M. ELEMÉR CZAKÓ.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Technische Mitteilungen. — Articles techniques.

Válasz az emelet kettéosztásos rendszerhez fűzött megjegyzésekre.

Irta: KELLER JÓZSEF m. kir. postaműszaki tanácsos.

A Magyar Posta folyó évi 6. számában megjelent és az emelet kettéosztásos rendszerhez fűzött megjegyzésekre az alábbiakban óhajtok válaszolni.

Sárospataky kartársam a 30-as trónkesomóknak az emelet kettéosztás miatt 15-re való csökkentését retrográd lépésnek minősíti, ami 20%-os többletet jelent úgy trónk érpárakban, mint a bejövő II. csoport választók számára. Erre, a jelen adottságokból eredő körülményre cikkemben magam mutattam rá és mint teherterítelt könyvveltem el rendszeremnek a tandem rendszerrel való szembeállításánál. Ez az eredmény azonban nem érinti magát az emelet kettéosztás elvét, melynek lényeges előnye, hogy alkalmazása mellett — ellentétben a tandemizálással — minden újabb gépfokozat beépítése felesleges és a kapcsolások felépítése a jelenlegivel lényegileg egyező marad. A 30 ívpontos I. csoportválasztók változatlan meghagyásából eredő 20%-os kimenő trónk és bejövő II. csoportválasztó géptöbblet azonban

— amint a gazdaságosság későbbi tárgyalásánál ez a kérdés bővebben is szóba kerül, — semmivel nem jelent költségesebb befektetést, mint amivel a tandem rendszernél szükséges, igen tekintélyes mennyiségű tandem I. csoportválasztó gép beépítése járna. Ami pedig az emelet kettéosztással kapcsolatban a forgalom kevésbé rugalmas lebonyolítására vonatkozó megjegyzést illeti, feltehető az a kérdés, vajjon rugalmasnak nevezhető-e a forgalom elosztásnak az a módja, amely az I. csoportválasztók tandem emeletét kilenc központ forgalmával, a többi emeleteket pedig csak egy-egy központ forgalmával terheli?

Kétségtelenül érvényes az a megállapítás, mely szerint a 30 ívpontos multiplikációnak 15-re való csökkentése, élő emelet kettéosztása esetén az élő üzembe való belenyúlást jelenti, de ez semmivel sem bonyolultabb és veszedelmesebb művelet, mint egy szokásos multiplikáció átkötési munka, amellyel a trónkok bővítésénél, vagy a bővítésekből kifolyólag szükségessé váló általános multiplikáció rendezések alkalmával mostanában mindgyakrabban számolnunk kell.

A 15-ös nyalábképződésből eredő látszólagos hátrányok azonban teljes mértékben kiküszöbölhetők, ha I. csoportválasztókként az általam javasolt 60 ívpontos választógépeket alkalmazzuk. Ezzel a kettéosztott emeleteken ismét 30-as nyalábok képezhetők, a ketté nem osztott emeleteken pedig a 60-as trónkképzésből kifolyólag a kimenő trónkokban és a bejövő II. csoportválasztók számában számottevő átmeneti magtakarítás volna elérhető. Az I. csoportválasztó gépeket egyébként, mint ahogyan arra cikkemben is rámutattam, előnyösen tartanám a régi központokban is fokozatosan 60 ívpontos gépekre kicserélni, amivel az új központok bekapcsolásának lehetőségeit lényegesen megkönnyítenénk. A 60 ívpontos választógépeknek ilyen kiterjedt alkalmazásával azok gyártásba vétele feltétlenül rentábilissá válnék.

Az emeletkettéosztásos eljárásnak egyébként egyik igen érdekes alkalmazásáról lehetne még szó, ha az I. csoportválasztó emelet kettéosztásával már elért és a jelenleginek kétszeresét kitevő számkapacitást egy további lépéssel ismét meg kellene kettőzni. Erre azáltal kínálkoznék mód, hogy a III. csoportválasztók emeleteinek megosztásával a vonalválasztó csoportok számát kettőzzük meg. Az egy főközpontozóhoz tartozó vonalválasztó csoportok szaporítása például a decentralizált satellit központok képzésére nyújtana igen tág lehetőséget. Az újabb emelet kettéosztás természetesen egy 7. kapcsolási számjegy bevezetését és a meglévő központok regiszter áramköreinek bizonyos további kiegészítését tenné szükségessé. Magától értetődően ennél a megoldásnál szintén 60 ívpontos III. csoportválasztókat volna ajánlatos alkalmazni.

A tandem rendszerben viszont a számkapacitás további növelése csak egy újabb tandem emelet lefoglalásával és újabb tandem I. csoportválasztók beépítésével volna lehetséges, ami lényegileg már a Standard-féle 7 számjegyes kapcsolási rendszer fokozatos megközelítését, illetve átvételét jelentené.

Sárospataky kartársam a tandem rendszer folyamányaképpen létesíthető trónkközpontok előnyeit ismét kidomborítja és megállapításait kiegészíti az-

zal a megjegyzéssel, hogy az emelet kettéosztásos rendszerénél ilyen trónk-
központok egyáltalában nem képezhetők. Tanulmányomban a trónkközpon-
tok létesítésében rejlő gazdasági előnyöket magam is kiemeltem és csak
tisztán az üzembiztonsági szempontokat ajánlottam megfontolásra. Sáros-
pataky kartársam csak igen kis százalékban minősíti döntőnek az üzem-
biztonság kérdését és hasonlóképen a hadi érdekekből sokkal fontosabb hi-
dakokat említi, mint amelyeknél sehol sem gondoltak még vízalatti bizton-
sági alagutak fúrásáról. A hasonlat szerintem egyáltalán nem találó, mert
a haditechnika mai fejlettsége mellett bármilyen méretű és rendeltetésű
hidat akár pontonokkal, akár vasszerkezetű híd elemekkel órák alatt pó-
tolni lehet, míg ellenben egy trónkközpont kiesése a fél vá-
ros telefonátkérő forgalmát esetleg hosszú hónapokra
teljesen megbénítani képes!

Az emelet kettéosztásos rendszernek a helyközi kapcsolásoknál való
bevezetése Sárospataky kartársam szerint különös nehézségekkel jár. Hogy
ezek semmivel sem nagyobbak a tandem rendszer bevezetésével járó nehé-
zségeknél, az alábbiakban igyekszem részletes okfejtéssel bebizonyítani.
Előző cikkemben javasoltam, hogy a jelenlegi 15-ös trónkesomók újabb
felezésének elkerülése érdekében a budapesti interurbán központban az
1—2—3—4 és az 5—6—7—8 kezdő számmal hívható kapcsolási számok köz-
vetítésére két külön összekötő áramkör csoport létesíttessék, melyeknek
áramkörei felé a munkahelyeken felszerelt külön interurbán közvetítő hüve-
lyek segítségével adna a kezelő kapcsolást. Ezt a kapcsolási módot a bíráló
cikk annak elismerése mellett, hogy sem kezelési nehézséget, sem komoly
többletköltséget nem okozna, mégis „retrográd lépésnek“ nevezi, mert a
kezelőnek a dugaszolás előtt már két külön hüvelyszáv között kell megkülön-
böztetést tennie, míg ugyanezt a feladatot a tandem rendszer egy közös hü-
velyszávval képes megoldani. A regiszter áramkörök kiképzése újabb elgon-
dolásom szerint mindkét rendszerben olyan lehetne, hogy a kezelő a buda-
pesti előfizetőt rendes 6 számjeggyel, a vidéki előfizetőt pedig a 4. emeletre
való vezérlés céljából, a „O“ forgalomválasztó számjegy segítségével hívja.

Hogy a két külön hüvely áramkör „hátránya“ saját rendszeremnél
kiküszöbölthessék, arról kell pusztán gondoskodni, hogy a mostani hüvely-
áramkörökhöz tartozó 30 ívpontos multiplikációt valamilyen módon meg-
kettőzzük. Ez történhetik vagy 60 ívpontos gépek beépítésével, vagy pedig,
ha az összekötő áramkörök jelenlegi 30-as választó gépeit változatlanul
meg akarjuk hagyni, minden áramkörhöz egy második 30-as választógép
beépítése útján. Ez utóbbi megoldási mód természetesen azt eredményezné,
hogy mindaddig, míg az 5—6—7—8 számmal hívható központok száma ke-
vesebb a régi központokénál, az újonnan beépített választógépek kihaszná-
lása kedvezőtlenebb volna az 1—2—3—4 előtét számjegyű központokat ki-
szolgáló gépeknél. A létesítési költségek azonban nem különböznenek a ten-
demizálás költségeitől ebben az esetben sem, mert hiszen az azonos össze-
kötő áramkörökhöz tartozó második választógépek darabszamos értéke nem
lépné túl a tandem I. csoportválasztók áramköreinek és gépeinek együttes
értékét. A billentyűzés módja és a kapcsolások felépítése egyébként a két
gépes összekötő áramköröknél is teljesen azonos lenne a két külön hüvely
áramkörös megoldás esetével, az átváltást az egyik vagy másik választó-
gépre a regiszterből vezérelt összekötő áramköri átváltó jelfogó végezné.

Az elmondottakból értelemszerűen következik, hogy, ha Sárospataky kartársam feltevése szerint amellet történnék döntés, hogy Budapesten a budapesti és a távválasztásos közvetítések két külön interurbán összekötő áramkör csoporton át bonyolítottassanak le, 60 ivpontos, vagy két gépes összekötő áramkörök alkalmazása esetén felesleges lesz rendszeremnél a budapesti kezelőnek a billentyűzés előtti dugaszolásnál háromféle megkülönböztetést tennie. A budapesti és a kimenő távválasztásos hívások két-két külön hüvely áramkörre való szétválasztása a kezelést Budapesten annyiban is egyszerűsítene, hogy a kimenő távválasztások szintén 6 szemjegyesek lehetnének. Budapesten tehát egy hetedik forgalomválasztó számjegy billentyűzésére semmilyen viszonylatban sem volna szükség. A távválasztásos összekötő áramkörökben azonkívül a választógépeket egyszerű keresőgépek helyettesíthetnék és a közvetítő hüvelyeket módunkban volna kizárólag távválasztásos munkahelyeken felszerelni, amivel a mai manuális munkahelyeken tapasztalt kezelési visszaélések is gyökeresen megszüntethetők volnának. Saját rendszeremnél mindkét összekötő áramkör csoport részére azonos regiszter áramkörök volnának kiképezhetők, a tandem rendszernél ellenben valószínűleg a távválasztó összekötő áramköri csoport külön regisztereket igényelne.

Sárospataky kartársam szerint saját rendszeremnél a bejövő távválasztásos hivatásokkal kapcsolatban újabb nehézségek merülnek fel, mert a dugaszolással való megkülönböztetés lehetősége itt nem áll fenn. Előző cikkemben az interurbán bejövő összekötő áramkörök részére már eleve 60 ivpontos választógépeket ajánlottam éppen az említett dugaszolási lehetőség hiányára való tekintettel. Ilyen gépek alkalmazása azonban, mint Sárospataky kartársam legutóbbi cikkében megállapítja, a tandem rendszerrel szemben ismét komoly többletköltséget jelentene. Ennek a kérdésnek az eldöntésénél tételizzük fel, hogy Budapesten már 16 főközpont van üzemben, tehát az emelet kettéosztásos rendszerben minden rendelkezésre álló emelet már ketté van osztva, a tandem rendszerben pedig egyszerűség kedvéért feltesszük, hogy a főközponti irányok fele-fele arányban vannak megosztva az I. csoportválasztók és tandem I. csoportválasztók között. A tandem rendszernél ekkor tandem I. csoportválasztókban az I. csoportválasztók fele mennyiségére lesz szükség. Mivel az összekötő áramkörök száma mindkét rendszeremnél azonos, a két rendszer összehasonlításánál a költség különbség a 60 ivpontos I. csoportválasztó gépek többletköltsége, illetve a tandem I. csoportválasztó gépek és áramkörök együttes szerelési költsége között jelentkezik. Ilyen megfontolás alapján megállapítható, a 60 ivpontos gépek egységárának ismerete nélkül is, hogy a költség különbség az emelet kettéosztásos rendszer javára mutatkozik, vagy legfeljebb a 0-val lesz egyenlő.

Hogy azonban a budapesti interurbán központban a kétféle típusú választógépeket elkerüljük, elgondolásom szerint olyan megoldásról is lehetne szó, hogy a bejövő összekötő áramkörökben szintén két 30-as választógépet építünk be. Gazdaságosság szempontjából a helyzet itt is teljesen azonos volna a budapesti kezelői interurbán közvetítő áramkörök tárgyalásánál mondottakkal. Ennek a megoldási módnak alkalmazása esetén az előfizetői távtárcsázás bevezetése után felszabaduló kezelői közvetítő áramkörök választógépei épügy felhasználhatók volnának a bejövő összekötő áramkörök számára, mint a tandem rendszeremnél.

Egyébként a közölt megoldások mellett nem látom elvi akadályát annak sem, hogy a vidéki központokból kezdeményezett távválasztásos budapesti hívások a budapesti előfizető rendes 6 személyjegyű kapcsolási számának billentyűzésével, míg a többi vidéki góc felé irányuló hívások a 6 számjegy előtt „0” forgalom választó számjegy billentyűzésével történjenek. A forgalom választó számjegy használata így országos viszonylatban kizárólag csak a vidékről vidék felé irányuló hívásokra korlátozódnék.

Sárospatak kartársam a továbbiakban rátér a kétféle rendszerrel kapcsolatos gazdaságossági kérdések részletes tárgyalására. Előző cikkemben az összehasonlító számításoknál új központokban az általam javasolt új géptípust, a 60 ivpontos I. csoportválasztó gépeket vettem figyelembe. Ilyen alapon a Ferenc és Óbuda központok eseteiben tekintélyes megtakarítás volt kimutatható a 30 ivpontos I. csoportválasztó és tandem csoportválasztó gépeket alkalmazó tandem rendszerrel szemben. Sárospatak kartársam azonban azonos alapon kívánja a számításokat elvégezni és ezért az összehasonlításnál mindkét rendszerben azonos ivkapacitású gépeket kíván tekintetbe venni. Az új Ferenc és Óbuda központokkal kapcsolatban, a két rendszer egymástól eltérő berendezéseit felsorolva, végeredményben arra a megállapításra jut, hogy a tandem rendszer 1939-es alapárakáon számított 939.000 pengős költségével az emelet kettéosztásos rendszernek ettől alig eltérő 919.000 pengős költségösszege áll szemben. Ez a ténymegállapítás, a számításokat ilyen alapon elvégezve, teljesen helytálló. Kartársamnak a költség kimutatáshoz fűzött ama kiegészítő megjegyzése azonban, amely szerint a tandemizáló rendszernél képezhető közös trónknyalábok, valamint a trónk központok alkalmazása folytán a tandem I. és bejövő II. csoportválasztók számában a központok szaporodásával elérhető megtakarítás mind nagyobb mérvű lesz, — két okból is vitatható. Először is közelebbi magyarázatra szorul, hogy közös trónknyalábok folytán a tandem I. csoportválasztók számában mi módon áll elő megtakarítás, másodszor pedig trónk központok létesítése esetén a kábelérpárokban elérhető megtakarítás vajjon nem csökken-e számottevően azáltal, hogy a közös trónknyaláb képzésben rejlő előnyök kedvéért a trónk kábelek esetleg hosszabb úton vezetettek?

A létesítési költségek ugyancsak egy nívón mozognak abban az esetben is, ha új központot az emelet kettéosztásos rendszerben egy már élő I. csoportválasztói emelet kettéosztásával lehet csak megépíteni. Az előbbieken említett Sárospatak-féle összehasonlító számítások során, az emelet kettéosztásos rendszerben az új Ferenc és Óbuda központokra kiadódott 919.000 pengős költségnek több mint fele, 472.000 pengő az összekötő áramkörök átalakítási költségeire esett. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban, hogy ez a költség csak egyszeri befektetést jelent, amellyel újabb emelet kettéosztás esetében többé már számolni nem kell. Ha tehát egy újabb központ megépítése miatt egy élő emeletet kell kettéosztani, és ezért valamely meglévő központnak trónkjeit ugyanolyan mértékben, mint az új központéit szintén szaporítani kell, ez a többletköltség az összekötő áramkörök elmaradt átalakítási költségeiben fog mindenkor fedezetet nyerni.

Az eddig elmondottakból következik egyúttal az is, hogy ha az új központokban 60 ivpontos I. csoportválasztókat, illetve tandem I. csoportválasztókat építünk be, a 60-as és 30-as tönkesomók képzéséből eredő többletköltségek, illetőleg megtakarítások mindkét rendszerben kölcsönösen ismét kompenzálni fogják egymást. A fentiekből tehát látható, hogy a tandem rendszer, egyedül a létesítési költségeket tekintve sem mondható előnyösebbnek az emelet kettéosztásos rendszerénél.

Végezetül rá kell mutatnom még arra a körülményre, hogy a tandem rendszer bizonyos esetekben a 7A—1 központi kapcsolások helyes felépítése terén nehézségeket okoz. A tandem I. csoportválasztóknak az I. és II. csoportválasztók közé iktatása miatt a kapcsolások felépítésében az eddigi 5 választási művelet helyett 6 választásra van szükség. Ezt a többletválasztást a tandem rendszer a regiszter áramkörbe beépített bizonyos pótszerelvények segítségével, műváltás útján oldja meg. A műváltás biztosítja, hogy az 5—6—7—8 kezdetű hívások mindenkor az I. csoportválasztók első emeletére irányítottassanak. A táresázott második számjegyek megfelelő központi irány emelet kiválasztása már a tandem I. csoportválasztónál történik, ezt megelőzőleg azonban az I. csoportválasztónak trónkkeresést kellett végeznie és egy szabad tandem I. csoportválasztót kellett találnia. A 7A-1 regiszter áramkörök szerkezeti adottsága olyan, hogy a főközponti irányt kijelölő második számjegyet, valamint a 6 számjegyű kikapcsolási szám utolsó számjegyét a regiszter első számjelfogó láncja veszi fel. A kétszeres jelfogólánc felhasználásának a jelenlegi kapcsolási rendszerben akadálya nincsen, mert a táresázás megkezdésekor már rendelkezésre álló összekötő áramkör I. csoportválasztójának emeletkiválasztása után a regiszter első számjelfogó láncja feltétlenül felszabadul. A tandem rendszerénél ellenben, az I. csoportválasztók tandem emeletére irányított hívások esetén, az első jelfogólánc felszabadulása csak a tandem I. csoportválasztó emelet kiváltása után fog bekövetkezni. Ha tehát az I. csoportválasztó tandem emeletét kiváltó műváltás, valamint az ezt követő trónkkeresés és a tandem I. csoportválasztó emelet kiválasztás együttes időtartama egybe esik a 6. számjegy beadásának időpontjával, vagy azt netán meg is haladja, akkor a 6. számjegy bevételezésére a regiszter első számjelfogó láncja szabadon nem áll rendelkezésre. Ekkor természetesen a kapcsolások helyes felépítésében zavarok jelentkeznek. Attól a körülménytől függően ugyanis, hogy a regiszter első számláncába beadott 10.000-es és 1-es számimpulzusok összege 11-nél kevesebb, vagy 11 és ennél több, első esetben a tandem I. csoportválasztóknál hamis emeletkiválasztás (tehát téves kapcsolat) második esetben pedig sikertelen kapcsolat (fennakadás) következik be.

Az említett kapcsolási bizonytalanság gyökeres kiküszöbölése csak olyképpen volna lehetséges, ha minden egyes regiszter áramkörbe egy új számlánc kerülne beépítésre, vagy pedig az első számlánc felszabadítása céljából regiszterenként egy-egy impulzust raktározó pótszerelvény beiktatásáról történne gondoskodás. Mindkét eljárás természetesen a regiszter áramkörök átalakítási költségeit tetemesen megnövelné. Ha a regiszterek ilyen át-
alakításából származó igen tekintélyes költségeket meg akarjuk takarítani, akkor a kapcsolási bizonytalanságból származó bajokon csak tüneti kezelés-

sei lehet valamiképen segíteni. A segítségi mód abból állhatna, hogy az I. csoportválasztók tandem emeletéről kiinduló trónkókat és ezzel együtt a tandem I. csoportválasztókat mennyiségileg bővebben dotáljuk és azonkívül az az ismételt trónkkeresés lehetőségét az I. csoportválasztók tandem emeletén megszüntetjük. Az összekötő áramköröket általában 0.001 valószínűséggel szokás méretezni; ha a tandem trónkkeresés biztonságának növelése érdekében 0.001 helyett 0.0001 valószínűséggel számolunk, a tandem trónkók és a tandem I. csoportválasztók száma kb. 16—17%-kal megnövekedik. A biztonság növelése tehát tekintélyes költségtöbbletet jelent különösen akkor, ha a tandem I. csoportválasztókat a kiinduló központoktól viszonylag távol eső trónkközpontokban gyűjtjük össze. Az ismételt trónkkeresés megszüntetése érdekében pedig azt az eljárást lehetne követni, hogy a tandem emelet utolsó 1—2 ívpontjára alcsoportonként 1—2 üres emeleti áramkört köttünk, melyeknek felszerelése természetesen ismét külön befektetéssel járna.

A tandem rendszerrel kapcsolatban nem hagyható teljesen figyelmen kívül még az a meggondolás sem, hogy a mostani 5 választási művelettel szemben itt 6 választásra van szükség. Ezzel ugyanis együttjár, hogy a regiszterek tartási ideje kb. 20%-kal megnövekedik. Ha ezen megfontolás alapján a regiszterek méretezésénél az eddig szokásos 18 másodperc tartási időt kerekén 22 másodpercre vesszük, akkor a regiszterek mennyiségében, a központok befogadóképességétől, illetve a tandem emeletre kötött központok számától függően bizonyos többlet áll elő. Ha a tandem emeleten hívható központok száma ugyanannyi, mint az I. csoportválasztók egyéb emeleteire kötött központoké, ez a többlet kb. 7—8%-ot fog kitenni.

Az emelet kettéosztásos rendszer, amint azt előző cikkemben is említettem, a kapcsolások eddigi felépítésében nem jelent semmiféle változást, azonkívül az I. csoportválasztók kettéosztott emeletein az ismételt trónkkeresés lehetősége is változatlanul fennáll. Ezek szerint a kapcsolások biztonságának növelése érdekében ennél a rendszer-nél semmiféle különleges befektetésre nincsen szükség.

*

Antwort auf die Bemerkungen zum System der Halbierung der Kontaktbänke. JÓZSEF KELLER, Technischer Postrat.

Der Verfasser führt die Vorteile des Systems der Halbierung der Kontaktbänke aus und antwortet auf die einschlägigen Bemerkungen des in der Nummer 6 der „Magyar Posta“ erschienenen Aufsatzes.

*

Réponse aux observations relatives au système de niveaux partagés. M. JÓZSEF KELLER, Conseiller technique de poste.

L'auteur explique en détail les avantages du système de niveaux partagés et répond aux observations faites dans l'article paru dans le numéro 6 de „Magyar Posta.“

Érdekes kérdések.

Interessante Fragen. — Questions intéressantes.

Ujabb pályatételünk:

7. X. Y. postatisztet hivatalból áthelyezték vidékről Budapestre. Lakást azonban nem kapott, s ezért saját költségén naponta vonattal járt budapesti hivatalába. Egy év múlva ugyancsak hivatalból visszahelyezték eredeti állomáshelyére. Átköltözködés tehát nem történt. A kétszeres áthelyezéssel kapcsolatosan milyen átköltözködési illetményre van igénye?

Pályázati határidő: 1943 augusztus 31. A pályázati feltételek azonosak lapunk f. évi 1. számában közölt 1. pályatételünk (46. oldal) feltételeivel.

Pályázati eredmények:

Az 1943. évi 3. számban közölt 3. pályatétel a következő volt:

Milyen eljárással lehetne a hiányzó csomagok nyomozását, illetőleg visszaélés esetében az érdekelt alkalmazott behatárolását gyorsabbá és eredményesebbé tenni?

Hét pályamunka érkezett be. A „Minél előbb, annál jobb“ jellegű pályamunka szerzőjét, dr. Csuri István m. kir. postafőfelügyelőt (Szeged 2.) a szerkesztőbizottság 50 P jutalomban részesítette. A „Módszeres“ jellegű pályamunka szerzője dr. Pálfi Sándor m. kir. postafelügyelő (Postavezérgazgatóság 1. ü. o.) díszéretet kapott.

*

Dr. Csuri István m. kir. postafőfelügyelő díjmentes pályamunkája:

Az elveszett csomagok nyomozása és ezzel kapcsolatban az érdekelt alkalmazott behatárolása az A. 3. Szab. 144. § 15. p. szerint általában a kártérítési eljárás befejezése után történik. Mindazonáltal, hogy az A. 3. Szab. 142. § 11. pontja előírja, hogy a tudakozványokat 24 óra alatt el kell intézni, mégis gyakran 1—2 hét eltelik, míg a rendeltetési hivataltól a tudakozvány visszaérkezik. Ennek az oka nem csupán az, hogy a tudakozványt elintéző hivatal késlekedik, hanem gyakran az is, hogy a távolabb eső helyekre a levélforgalom is késést szenved. Hasonló tetemes késéssel történik a tudakozványok elintézése a budapesti 70. sz. postahivatal nyomozó osztályánál, ahova minden nemlegesen elintézett tudakozvány eljut esetleges azonosítás végett. A kártérítési összeg megállapítása végett a feladóval, esetleg a címzettel való tárgyalás, gyakran alkudozás ugyancsak időbe telik, úgy hogy a kártérítési eljárás gyakran a csomag feladásától számított 1—2 hónap múlva fejeződik be. Ezután terjeszti csak fel a kártérítő hivatal az iratokat igazgatóságához felülvizsgálás és további nyomozás végett. Amire tehát az elveszett csomagnak a szállítási útirányon való nyomozása megkezdődik, rendszerint 2—3 hónap már eltelt, amikor az érdekelt alkalmazottak már legtöbbször nem emlékeznek olyan körülményekre, melyek a nyomozásnál értékes támpontul szolgálhatnak.

A hiányzó csomagok nyomozása s visszaélés esetén az érdekelt alkalmazott behatárolása tehát csak úgy volna eredményrevezető, ha a nyomozás már a szállítólevél beérkezése után 4—5 nap múlva megkezdődne, még pedig tekintet nélkül arra, hogy a csomag elveszése miatt

történt-e felszólalás, vagy nem. Az elveszett csomagok miatt ugyanis legtöbbször történik felszólalás, az a néhány csomag nyomozása pedig, melynél a feladó elveszés esetén talán nem fog felszólalni, megéri a nyomozással járó fáradságot, mert ha visszaélésről van szó, lehetséges, hogy éppen olyan csomagok vesznek el, melyekről a hűtlen alkalmazott gondolja, hogy azt a feladó úgysem fogja keresni. Pl.: ajándékcsomagoknál, vagy szállítási korlátozás alá eső tartalmú csomagoknál.

A csomagok nyomozását tehát a következőképen lehetne leggyorsabban és eredményesen folytatni: Ha a rendeltetési hivatalhoz a szállítólevél beérkezése után *4 nap alatt a csomag nem érkeznék meg, a nyomozást azonnal meg kellene indítani.* A rendeltetési hivatal a szállítólevélről másolatot készítené teljes pontossággal és azt küldené el a *nyomozópostahivatalhoz* „Csomag hiányzik“ megjelöléssel. *Az eredeti szállítólevelet pedig a kártérítésre illetékes postahivatalhoz küldené* hasonló (Csomag hiányzik) megjelöléssel. Ha a rendeltetési hivatal egyben kártérítésre is illetékes, az utóbbi eljárás elmarad. A csomagnyomozás megindításának a kártérítő hivatalhoz való utalása különösen kisebb postamesteri hivatalokat illetőleg célszerűbbnek látszik. A kártérítő postahivatal a régi *nyomozólevélhez* hasonlóan készítené nyomtatvány kíséretében elküldené a szállítólevelet a felvevő postahivatalhoz továbbnyomozás végett. A felvevőhivatali elintézés után a nyomozólevelet ahhoz a hivatalhoz továbbítaná, ahova a csomagot is továbbította. Ezért a nyomozólevél elintézése előtt mindig meg kellene hallgatni a csomag irányításában résztvevett alkalmazottakat s tőlük őszinte, a valóságnak megfelelő adatokat megtudni. *Nem azt kellene tehát kutatni, hogy helyesen merre kellett volna irányítani, hanem azt, hogy az irányító saját elgondolása, vagy gyakorlata szerint, hova irányította.* Ez nagyon fontos körülmény, mert ha csak egy helyen is nem a valóságban megtörtént útirányt jelölik meg, a további nyomozás már alig lehet eredményes. Minthogy az azonnali nyomozás megindítása folytán a csomag feladásától még 8—12 nap telhetett el, a csomag kezelésében érdekeltek gyakran még magára a csomagra is emlékezhetnek. Bár az emlékezetre nem lehet mindig alapítani s gyakran helytelen útra vezethet, mégis sokszor értékes adatok meríthetők belőle. Minden hivatal, amelynél a nyomozólevél megfordult, pontos előjegyzést vezetne a keresett küldemény adatairól, és a kezelésben érdekeltekről.

A nyomozólevél végül a rendeltetési hivatalhoz kerülne, akár eredményes volna a nyomozás, akár eredménytelen. A nyomozólevélén fel kellene tüntetni a keresett csomag adatait, a többi hivatal pedig csak röviden válaszolna a következő kérdésekre: a) megfordulhatott-e a hivatalnál a keresett küldemény? b) nincs-e valami előjegyzés a csomagra vonatkozólag? (sérülés, kifosztás, címnélkülivé válás, elárverezés), c) mikor és hova továbbították a csomagot? d) történt-e ettől a menettől visszamaradása csomagoknak? e) a kezelésben érdekelt személyek emlékeznek-e a csomagra? Az érdekeltség és megbízhatóság a többi hivatalt nem érdekli, ezeket az adatokat tehát a hivatal csak saját nyilvántartásában jegyzi elő. A rendeltetési hivatal a nemlegesen elintézett nyomozóleveleket előjegyzés után a nyomozópostahivatalhoz küldené további nyomozás, vagy nyilvántartás végett.

Mindazok a postahivatalok, amelyeknél a nyomozólevél megfordul, necsak a keresett csomag érkezési és továbbítási adatait vizsgálják sablonszerűen, hanem ezen túlmenőleg minden egyes nyomozásnál arra is gondoljanak, hogy nem érdekelt-e a hivatal személyzetéből valaki a csomag elveszésében, vagy nincs-e valami hiányosság a csomagok biztonságos kezelése tekintetében, nem veszhettek-e el a csomag közötti, vagy pályaudvari szállítás során, vagy nem juthatott-e a csomaghoz intézetten kívül álló idegen. A nyomozásnak természetesen a feladó és a címzett tudta nélkül kellene történnie s ezeket a küldemény tartalma, csomagolása, terjedelme, stb. tekintetében csak akkor lehetne megkérdezni, ha már szabályszerű felszólamlás történt.

A csomagoknak ily módon való nyomozása valamivel *több munkát* róna különösen az *átrovatóló hivatalokra*, de a csomagok biztonságos kezelése és főképp a felelősségre vonható

alkalmazott személyének megállapítása a postaszemélyzetre s ezen keresztül a postaintézetre olyan nagy erkölcsi előnyt jelentene, ami megérné azt a fáradságot, amelyet ez az eljárás megkíván.

*

Az 1943. évi 1. számban közölt pályatétel dícséretben részesített pályamunkái:

Kérdés: Miképpen lehetne a rádiódiak beszedését és elszámolását egyszerűsíteni?

Szerző: dr Valenta Pál m. kir. postasegédtitkár.

Mielőtt a pályatételre érdemben válaszolnék, szükségét látom annak, még a tétel keretét túllépve is, hogy a jelenlegi rádiókezelés egyszerűsítéséhez javaslataimat bevezetőben röviden ismertessem, egyrészt, hogy a tételre adott válaszomat megvilágítsam és érthetőbbé tegyem, másrészt mert a haladó élet, a háború utáni fellendülés annyira igénybe fogja venni a m. kir. posta személyzetét, úgyszólván elsődrendű érdeke a vezetőségnek a kezelés egyszerűsítése minden vonalon.

A fentiek előrebocsátása után a rádiókezelés egyszerűsítéséhez javaslataimat alábbiakban ismertetem:

1. *Általános rész. Javasolom:* a) az engedélyokirat megszüntetését. Az előfizetőnek jelentkező fél, az előfizetők sorába való felvételét kéri.

b) Az előfizető jelentkezési időre való tekintet nélkül köteles megfizetni a tárgyhavi előfizetési díjakat, tehát megszűnne az a megkülönböztetés, hogy valaki 15-ike előtt, vagy után jelentkezett-e. Megjegyzem, hogy a jelenlegi kezelésnek ezen intézkedése lehetőséget nyújt a visszaélésre, már csak ez is indokolná ennek megszüntetését.

c) A felmondási időre járó 2 havi díjkötelezettség megszűnne és tekintet nélkül a felmondási időre a tárgyhó végével a díjfizetés megszüntetendő. Ennek megszüntetését ugyancsak az előbb említett ok, vagyis a visszaélés lehetősége is indokolja.

d) Miután az engedély és a kéthavi felmondási díjkötelezettség megszűnne, az átírás feleslegessé válna, tehát megszüntethető.

e) A kassai díjnyilvántartó hivatal megszüntethető lenne azzal az intézkedéssel, hogy a nyugták elkészítését a postahivatalokra (erre a díjak beszedése és elszámolása című fejezetben térek ki) az ellenőrzést pedig ismételten a kerületi postaigazgatóságokra bízánk.

2. *Kezelési rész. Javasolom:* a) A kérvénnyel jelentkező előfizetőt (miután engedély nincs) jegyzékbe, úgynevezett felvevő jegyzékbe írja be. A jegyzék két példányban vezetendő, eredeti példány a később ismertetendő „*drb. szám mérleg*“, illetőleg díjmérleg mellékletét képezi, a második példány a hivatalnál marad. A jegyzéket naponta le kell zárni és a megállapított összeggel a rádiódíjszámadó az általa beszedett többi díjakkal együtt osztályszámláson beszolgáltatja a főpénztárnak. A jegyzék hó végén lezárandó és a végösszeg kiírandó.

b) Lemondás, áttelepítés, valamint az előfizetők sorából való törlés 2 havi díjhátraléknál esetén a hivatal az előfizetőket ugyancsak jegyzékbe írja be. Ez is két példányban vezetendő, havonta lezárandó és eredeti példány a díjmérleg mellékletét képezi. Előfizetők sorából való törlés esetén a díjrovatot csak a kincstári hivatalok tölthetnék ki, a postamesteri hivataloknál csak a *drb. szám* megállapítása végett kellene beírni a jegyzékbe.

c) Az előfizetőkről a hivatal 2 féle kartotéklapot vezet és pedig a jelenlegi rózsaszínűt, **abc** névsor szerinti nyilvántartásra és **egy** más színűt (pl. kék) a kézbesítőkerületek szerinti nyilvántartásra. Utóbbira főleg azért lenne szükséges, hogyha a kézbesítő elveszítene nyugtát, ennek alapján az könnyen pótolható.

3. *A díjak beszédese és elszámolása.* A rádiódíjak beszédese központilag előállított és a hivataloknak ellátmányként megküldött úgynevezett állandó nyugtával történik. Ez a nyugta két részből áll, úgymint a törzslapból és a nyugtalapból. A hivatalok ezeket a központi anyagraktártól bizonylatpár ellenében kapják.

A postahivatal minden előfizető részére annak jelentkezésekor kiállítja a törzslapot (miután előzőleg beírta a felvevőjegyzékbe és mellétüzi erősen a nyugtalamot. A törzslap több évre szól, tehát csak elrongyolódás, vagy elveszés esetén kell pótolni, az előnyomott szövegnek megfelelően tartalmazza: a kézbesítő kerület számát, az előfizető nevét, foglalkozását, lakását, a havi előfizetési díj összegét és a belépés időpontját. A nyugtalap az év 12 hónapjáról készült nyugtaszelvényt tartalmazza, melyek leválaszthatók és évenként egyszer kell kicserélni.

A fenti javaslatommal tehát, hogy a nyugták elkészítését a hivatalokra bízom, a kassai díjnyilvántartó hivatal megszüntethető lenne, viszont azzal, hogy a nyugta állandó jellegű, a postahivatalokra sem hárulna munkatöbblet, mert nemcsak hogy havonta, de még évente sem kell az egyes előfizetőknek új nyugtát kiállítani, hanem csak év végén kell a nyugták mellé a teljes nyugtaszelvényt hozzáfűzni, ami rövid idő alatt megtörténhet.

A jelentkező előfizető a tárgyhavi díjat, mint már fentebb is említettem, a jelentkezési időre való tekintet nélkül megfizetni tartozik és ezt a hivatal az általa elkészített nyugtáról leválasztott nyugtaszelvényvel nyugtázhatja. Előfizetés esetén a hivatal mindazon nyugtaszelvényeket leválaszthatja, melyeket az előfizető megfizetett, ezzel tehát a mai kézírásos különnyugtanyomtatvány is, mint fölösleges, megszüntethető.

A postahivatal rádiódíjszámadója hó elején a kész nyugtákat kiosztja a kézbesítőknek az erre a célra szolgáló nyomtatványon. A kézbesítők megterhelése, az azokkal történő leszámolás elvégzése az F. 1. Szabályzatban előírt módon történne, azzal az általánosítással, hogy a kézbesítők a beszédett rádiódíjakat a díjszámadónak adják át, aki ezekről összesítést vezet mérlegszerűen, vagyis naponta megállapítja, hogy helyes volt-e a kiosztás és a számadás jó-e, és ezeket, valamint az általa beszédett díjakat osztályleszámolással a főpénztárba beszolgáltatja.

A rádiódíjszámadó hó végén díjmérleget és az előfizetők drb. számáról mérleget készít.

A díjmérleg rovatai: Megterhelés: 1. Maradvány a múlt hóról (a kiválatlan nyugták összege) 2. A múlt hó végén érvényben volt előfizetők után esedékes díjak összege (a „drb. szám mérleg“ 2. felmentési tétele). 3. Folyó hóban jelentkezett új előfizetőktől beszédett díjak összege (a felvevő jegyzék szerint) 4. Kövtező hónapokra történt előfizetés. 5. Közadók módjára behajtott összeg és Összesen-rovat.

Felmentés: 1. A főpénztárba elszámolt összeg (a pénztárszámadás megfelelő rovata és a díjszámadó összesítése szerint) 2. Előző hónapokban a tárgyhóra fizetett előrefizetés összege. 3. Megszűnt és közadók módjára behajtásra átadott (ez utóbbi csak kincstári postahivataloknál) díjak összege (a megszűnési jegyzék szerint). 4. Törlés igazgatósági rendeletre. 5. Egyéb díjakra ... = Összesen.

Az előfizetők számáról készített drb. szám mérleg rovatai: Megterhelés: 1. A múlt hó végén maradt előfizetők száma. 2. Folyó hóban jelentkezett, vagy áttelepített előfizetők száma (a felvevőjegyzék szerint) 3. Összesen.

Felmentés: 1. Megszűnt előfizetők száma (a megszűnési kimutatás szerint) 2. Marad a jövő hónapra (a megterhelés végösszegéből levonva a megszüntek drb. száma — az így kijött eredmény adja a jövő havi díjmérleg megterhelésének 2. tételét) és 3. Összesen-rovat.

A mérlegeket a postahivatalok a hozzátartozó mellékletekkel együtt az illetékes postai igazgatóságokhoz terjesztik fel, ahol az ellenőrzés történik.

Az általam javasolt kezelési és díjbeszedési rendszer mellett, hogy igen egyszerű, még költségmegtakarítás is elérhető azzal, hogy a költséges rádiódíjnyilvántartó postahivatal mint felesleges, megszüntethető.

Befejezésül meg kell említenem, hogy a pályatétel feltételei mellett sem a kezelés, sem a díjak beszedése, elszámolása és azoknak ellenőrzésére bővebben nem térhettem ki, illetve az ellenőrzést meg sem említhettem, tekintve, hogy az a pályatétel kereteit meghaladja.

*

Szerző: Dr. Pálfi Sándor m. kir. postafelügyelő.

A magyar posta a rádiódíjakat nyugta ellenében szedi be. Minthogy az engedélyesek száma ma már megközelíti az 1 milliót, a postának havonta kerekén 1 millió, vagyis évenként 12 millió nyugtát kell készítenie és kézbesítenie.

Ha egy ilyen nyugtát kezünkbe veszünk, feltűnő sok adatot látunk rajta. Az engedélyes neve, foglalkozása, lakáscíme, helység neve, az engedély száma, a kézbesítőjárás száma, a közleg esetleges rutén neve, az esedékesség, az összeg, stb. mind rajta szerepelnek. A legáltalánosabb két adat, az esedékesség és az összeg nyomtatva van, a többi adatok címírógép útján kerülnek a papírra. Persze ezeket az aprólékos gondossággal kiállított nyugtákat ilyen óriási tömegben csak központilag lehet racionálisan elkészíteni. Ezért is van szükség a kassai rádiódíjnyilvántartóhivatalra. Ennek a központosításnak azonban súlyos hátrányai is vannak. Az ország minden postahivatala szinte állandó kapcsolatot tart fenn ezzel a központi szervvel. A munka minden hónapban újból és újból előlről kezdődik, levelezés, bonyolult számadások, sokféle különleges nyomtatvány, költséges gépi berendezések, különböző határidők betartása, eltérések rendezése, késedelmek, a szállítószo­lgálat megterhelése jellemzik főbb vonásaiban ezt a központi ügyinté­zést.

Az egyszerűsítést tehát a nyugtánál kellene kezdeni. Itt mindjárt két különleges körülmény is szembetűnik. Az egyik az, hogy a nyugta címírógéppel írt adatai tulajdonképpen az engedélyben rögzített adatokat ismétlik. A másik pedig az, hogy a nyugta leglényegesebb adata, a nyugtaösszeg hónapról-hónapra változatlan. Itt tehát nem a fogyasztás szerint változó összegeket, mint a villanynál, gáznál, stb., hanem az előre megállapított előfizetési díjat kell nyugtatni. Mindezekből bátran levonhatjuk azt a következtetést, hogy a rádiódíjak nyugtatására szolgáló mai nyugtát lehet és kell is — minél előbb egyszerűsíteni.

A rádiót használó fél jogai és kötelezettségei ugyanis az engedélyen alapulnak. A nyugtának semmi más célja nincs, mint a díjfizetés elismerése a posta részéről. Az engedélyes egyetlen kívánsága e téren, hogy olyan elismervényt kapjon, mely esetleges másodszori díjköveteléstől megvédi. A posta érdeke pedig csak annyi, hogy a kiadott elismervényt senki más, hanem csak az arra jogosult fél használhassa a díjfizetés igazolására. Ha elfogadjuk a nyugtának ezt a rendeltetését, akkor csak azt kellék megkeresnünk a nyugtán, mely a fél és a posta érdekét egyaránt megvédi. Ez az adat vagy kellék természetesen a mai nyugtán is megtalálható és pedig mindjárt a legelső helyen, az engedély száma. Az a nyugta, melyen az engedély száma rajta van, minden további adat nélkül is betöltheti rendeltetését.

Ha viszont az engedély száma egymagában is teljes értékűvé teszi a nyugtát, magától értetődik, hogy a többi adat feleslegessé vált. Mindebből következők:

1. Olyan nyomtatott nyugtanyomtatványra van szükség, mely kifejezi, hogy a havi rádiódíj átvételéről van szó.

2. A nyugta szövege a díj esedékességére vonatkozólag utal a nyugtára alkalmazott keletbelyegzőlenyomatra.

3. A nyugtára csak egyetlen adat beírására kell rovatot hagyni, mégpedig „az engedély száma” címmel.

4. Ezt a nyugtanyomtatványt minden kézbesítőhivatal saját maga készíti el hónapról-hónapra, s így a *kassai központi szerv* — mint teljesen felesleges — megszüntethető.

A rádiódíjak beszédese és elszámolása ezzel az új nyugtával igen leegyszerűsödik. Minden kézbesítőhivatal önállóan járhat el, a hónapról-hónapra esedékes nyugtamennyiséget a hó folyamán erre alkalmas időben ellátja az engedély számával (nagy hivatalok a feltári számozógéppel) és az esedékesség hónapjának első napjára beállított kelettel. Az így előkészített nyugtákat kézbesítőjárásonként beszédési jegyzékbe foglalja. A beszédési jegyzék évekig használható, adatai: az engedély száma és az engedélyes neve és lakása; a kézbesítő a beszédési jegyzékből tudja, hogy mely számú engedélyt kinek kell kézbesítenie.

Az elszámolás egyszerűsítése érdekében célszerű lenne ezt az új nyugtát értékikként rendszeresíteni. A kézbesítőhivatalokat az értékikkraktár évenként egyszer látná el a szükséges ellátmánnyal. Az előrelátható évi szükségletet az igazgatóságok közölnék — az alárendelt hivatalokra vonatkozólag — az értékikkraktárral. Mint új hatáskört, ezt a közlést a központi rádiófelügyelőségre is lehetne bízni, az egyéb rádiós vonatkozású, (engedély nyomtatványok, stb.) ügyekkel együtt.

Az elszámolás további egyszerűsítése érdekében a hónap második felében belépők kedvezményét olyképpen kellene kiterjeszteni, hogy a díjfizetési kötelezettség mindig egyformán az engedély kiállítását követő hó 1-től kezdődne. Csekély áldozat lenne ez, a kezelés nagyfokú egyszerűsítése ellenében.

A beszédés és elszámolás egyszerűsítését szolgálja az is, hogy a nyugtákat csak egyszer, de legfeljebb kétszer (egy, illetőleg még a kívánt napon) mutatnók be az engedélyesnek. Ha nem fizetett, a kézbesítő ott helyben megcímezne nevére egy nyomtatott felhívást. Ez az ismert következmények terhe alatt felhívja az engedélyest, hogy a rádiódíjat x nap alatt díjköteles postautalványon küldje meg a postahivatalnak. A nyugtát postán portómentesen fogja megkapni. Esetleg, — de ugyancsak az utalványdíj felszámításával — a rádiódíjat ugyanezen határidő alatt a hivatalban átvehető nyugta ellenében is fizetheti.

Ennek a szigorításnak most nem lenne akadály a munkatorlódás, mert a hivatal a bemutatási napokat pontosan betarthatja. Előnyös lesz a kézbesítőre, nem kell hetekig magánál hordani a nyugtákat s előnyös lesz a postára, mert a beszédést rövidebb idő alatt lebonyolíthatja. A magánvállalatok (villany, gáz stb.) hasonlóan járnak el, a számlát rendszerint csak egyszer mutatják be. Pedig esetükben nagyobb összegekről van szó, s a beszédés napját sem tudják úgy rögzíteni, mint ahogy ezeketán minden postahivatal megteheti.

A nyugtaértékcikk a hivatal rádiószámadását végtelenül egyszerűsíti. A beszédés és elszámolás annyira áttekinthető és világos, hogy külön részletes nyugta és díjmérlegekre tulajdonképpen nincs is szükség. Az ellenőrzés alapja a díjnyilvántartás és az értékikkmérleg. A posta központi számvevősége e téren teljes értékű ellenőrzést gyakorolhat.

Végül meg kell említenem, hogy a fent javasolt nyugtaértékcikk helyett, még egyszerűbb megoldást tenne lehetővé a díjnak bélyegben való lerovása. Erre a célra rendszerített „rádióbélyeg” a kézbesítő a havi díj megfizetése ellenében az engedélyesnek az engedély mellé kiadott „betétívéré” felragasztaná és névbélyegzővel lebélyegezné. A fejlődésnek mégis talán csak a következő szakasza fogja erre a megoldásra a talajt megérlelni. Az első lépésként a javasolt nyugtaértékcikket megfelelőbbnek tartom.

*

Szerző: Dr. Kaszap Béla m. kir. postafőfelügyelő.

I.

A rádiódíjak beszédését és elszámolását a mostaninál lényegesen egyszerűsíteni lehetne a cseh postánál meghonosított rendszer átvételével. A rendszer lényege a következő:

1. A rádióengedély olyan, mint a mienk, azzal a különbséggel, hogy díjbeszedésre szolgáló szelvénye nincs.

2. Díjnyilvántartás egyező a mienkkel, minden két évben újraírandó.

3. Rózsaszín kartoték az adatoknak a hivatal részére való nyilvántartására.

4. Kartonlap tizenkét szelvényvel a rádióhasználati díjak havonkénti beszedésére. A kartonlap olyan volt, amelyet a Légoltalmi Liga helyi csoportja ma is használ, de a középső része kisebb volt, mert csak a név, lakcím, foglalkozás és engedélyszám részére kellett hely. Minden szelvény egy havi díj beszedésére szolgált, a szükséges adatok rá voltak nyomtatva. Kézzel kellett ráírni az engedélyszámot, a beszedés napját és az aláírást és a rádióosztály betűzőjét alkalmazni rajta.

Az eljárás a következő: A hivatal megterhelését az előttes igazgatóság, vagy rádiódíjnyilvántartó hivatal által leadott szelvényes kartotéklapok képezik. Az év elején leadott kartotéklapokon mind a tizenkét szelvény megvan, az évközben leadottakon csak annyi, ahány hónap még beszedésre vár. A felmentés: a) beszédett és pénzben elszámolt, b) maradvány, c) fel nem használt szelvényekből áll. Ez utóbbiak a számadással felterjesztendők.

A kézbesítők mindegyikének nyilvántartása van a kerületében lakó rádióelőfizetőkről, engedélyszám, név, foglalkozás és lakáscím rovatokkal. A díjak beszedése ezen jegyzék alapján a megfelelő számú nyugtaszelvény kézbesítésével történik. Kézzel írt nyugta csak olyan esetben adható ki, amikor az eredeti nyugtaszelvény nincs kéznél, vagy utólagosan beszédendő díjakról van szó. Az első esetben az indigós nyugtamásolat és a hozzátartozó nyugtaszelvény a havi számadás mellékletét képezi.

A rendszer előnyei a következők:

1. Világos, könnyen áttekinthető és ellenőrizhető.

2. Feleslegessé teszi az Adremát és ezzel nagy megtakarítást tesz lehetővé személyzetben és anyagban egyaránt. Azonfelül a posta továbbítószerkelet megterhelését is csökkenti, mert megszűnik a hóközi zárlatok beküldése és a hónap végén a Adrema-nyugták megküldése a postahivatalokhoz.

II.

A lakóhelyüktől nyaralás vagy hivatalos elfoglaltság következtében több hónapig távollévő rádióelőfizetők rádióhasználati díjának beszedése azáltal volna egyszerűsíthető, ha a díjbeszedő postahivatalnak erre a célra postatakarékpénztári csekkszámolója lenne. Az utalványozási jog nem a hivatalvezetőé, hanem az előttes igazgatóságé lenne; a postahivatal csak a befizetési lapok és a postatakarékpénztártól beérkező számlakivonatok kezelésével lenne megbízva. A rádióelőfizető elutazása előtt annyi befizetési lapot vásárolna a 3 fillérért a postahivatalban, ahány hónapra távol lesz és idegilyen tartózkodási helyén ezzel fizetné be havonként a rádióhasználati díjat. Az illetékes postahivatal a díjakat a beérkező számlakivonatokról és értesítő lapok alapján számolná el. A befizetési lap hátlapjára a szükséges adatok beírására szolgáló rovatokat, úgy amint az például a 25.000 csekkszámú befizetési lapjainál már megvan, előre rá kellene nyomtatni. Ez a rendszer ezidőszent csak a budapesti postahivataloknál és a legnagyobb vidéki kincstári hivataloknál jelentene lényeges munkamegtakarítást. A bevezetése nem ütközne nagyobb akadályokba, hiszen a posta ügyis árusít csekkbefizetési lapokat az OTI befizetések részére.

Elmélet — Gyakorlat.

Theorie — Praxis. — Théorie — Pratique.

10. Cellofánnal beragasztott ablakos boríték elfogadható-e postai kezelésre?

Igen.

A cellofán beragasztással készült ablakos borítékok az A. 1. Szab. 27. § 3/b. pontjában előírt ama feltételeknek, hogy az átlátszó részre írni is lehessen, csak kis mértékben felel meg.

Tekintettel azonban a háborús anyagtakarékossági szempontokra (a boríték áttetszővé tételéhez eddig használt lakk nehezen szerezhető be), a cellofánnal beragasztott ablakos borítékokat nem kell kifogásolni akkor, ha a keletbélyegző- (bérmentesítógép-) lenyomat részére, valamint a szolgálati feljegyzések céljára — elsősorban a címloldal felső szélén és a rendeltetési hely neve alatt — *elegendő széles papírszegélyt hagytak.* (204.599/1945. IV. 4.)

11. A pénzügyőri szakaszok legénységi állományú egyéneinek szóló és a meghatalmazottnak összeg nélkül kézbesített utalvány kifizethető-e akkor, ha az összeg felvétele végett megjelenő egyén (esetleg maga a címzett) által felmutatott és a címzett által aláírt utalványon a pénzügyőrség hivatalos bélyegzőjének lenyomata hiányzik?

Nem.

A pénzügyőri szakaszok legénységi állományú egyéneinek szóló és az átvevő könyvet felmutató meghatalmazott útján kézbesített utalványok összegét az A. 3. Szab. 116. § 9. és 13. pontja értelmében a postahivatalok a bemutatónak kifizetik akkor, ha a címzett az utalványt aláírta és ezenfelül a kézbesítő okiraton (utalványon) a postai átvevő könyvben alkalmazott parancsnoksági bélyegző lenyomata is rajta van.

Az A. 3. Szab. 116. § 13. pontjának 1—2. sorában lévő „a honvéd, folyamőr, határőr stb.” felsorolás alatt egyébként mindazokat a szervezeteket kell érteni, amelyeket ugyanezen § 1. pontja részletesen felsorol (tehát a pénzügyőri szakaszokat is). (Beküldött kérdés.)

12. A) A vevény nélkül kézbesítendő távirat könyvelt küldemény-e?

B) Meghalt egyén távirata a visszamaradottaknak kézbesíthető-e?

ad A) Nem!

ad B) Adott esetben igen!

A vevény nélkül kézbesítendő táviratok általában a közönséges expressz levélpostai küldeményekkel azonos jellegűek, de kizárólag csak kézbesítés szempontjából.

A meghalt egyének címére szóló, vevény nélkül és vevényvel kézbesítendő táviratok kézbesítésénél követendő eljárást az „Utasítás a távirat- és expresszkézbesítők részére” című hivatalos kiadvány 15. §-a részletesen szabályozza. (Beküldött kérdés.)

13. A B. 1. Szab. 29. § 8. pontjának második bekezdésében és a 30. § 2. pontjának harmadik bekezdésében foglaltak között látszólag ellentét van. A 29. § 8. pont második bekezdése szerint ugyanis az utcaneveket egy szóba lehet összevonni (erre a pontra hivatkozik az „Elmélet-Gyakorlat II.” könyv 114. oldalán közölt kérdésre adott válasz is, mely szerint „November 2 utca” egy szó); ezzel szemben a 30. § 2. pont harmadik bekezdésében a „November 2 utca” példaként szerepel, mint olyan név, melyet díjazás szempontjából három szónak kell számítani.

A két § között ellentmondás nincs!

A B. 1. Szab. 29. § 8. pontjának második bekezdésében foglaltakat lehet alkalmazni minden olyan utcanévnél, amely csak betűkből áll.

Minthogy az 1937. évben kiadott Táviróüzleti Szabályzatnak nem volt olyan rendelkezése, amely az olyan utcanevek mikénti díjazására vonatkozott volna, amelyekben számok is fordulnak elő, az 1941. december hóban felvetett kérdést ennek a szabálynak az alapján bírálták el.

Az 1942 augusztus 1-én életbelépett új Szabályzat 30. § 2. pontjának harmadik bekezdése már kifejezetten rendelkezik az olyan utcanevek szószámítására nézve, melyben számok is fordulnak elő, ennél fogva ezekre az utcanevekre — tekintet nélkül a korábbi állásfoglalásra — az új szabályt kell alkalmazni. (Beküldött kérdés.)

14. Ha egy távbeszélő előfizető pl. 19 órák az kéri, hogy másnap reggel 5 órák a központ ébressze fel, ezt a bejelentést díjmentesen visszavonhatja-e és ha igen, meddig?

A bejelentés törlését mindaddig, amíg az állomás felcsengetése meg nem történt, el kell fogadni és a bejelentés visszavonása esetében az ébresztésért járó díjat felszámítani nem szabad.

A C. 1. Szab. 68. § 5. p. értelmében a felcsengetésért a megbízást adó előfizető hálózata megállapított egy beszélgetési díj jár, de

az előfizetőnek az ébresztő bejelentővel folytatott beszélgetés díját is meg kell fizetnie. Ha a megbízást nem teljesítették, az ezért járó díjat a posta nem számítja fel.

A bejelentés törlésével kapcsolatban az ébresztő bejelentővel folytatott beszélgetés azonban számlálás alá esik és így ennek a beszélgetésnek a díját a többi helyi beszélgetések díjával együtt az előfizetőnek meg kell fizetnie.

Önként értendő, hogy az átalányrendszerű díjszabású hálózatokban sem az ébresztés bejelentésekor, sem a bejelentés esetleges visszavonásakor a bejelentővel folytatott beszélgetésért díjat nem kell felszámítani, mert hiszen az átalányrendszerű hálózatokban a helyi beszélgetéseket egyenként nem díjazzuk. (Beküldött kérdés).

Könyvszemle.

Buchbesprechungen. — Revue des livres.

Dr. Gyulay Ferenc: Az aktfényképezés művészete. A közelmúltban a foto szerelmeseinek nagy táborában közismert dr. Gyulay Ferenc tollából érdekes tanulmány látott napvilágot. A „Fotoélet“ szaklap kiadásában finom műnyomópapíron nagyalakú füzet formájában megjelent tanulmányában a szerző egészséges érzékkel és finom ízléssel boncolgatja az aktfényképezés kényes kérdését.

Helyesen mutat rá arra, hogy a legcsodálatosabb képekkel a természet lep meg bennünket és a természetben is van-e még olyan szemgyönyörködtető látvány, mint amilyent a természetes meztelenségének visszaadott egészséges em-

beri test harmonikus vonalai nyújtanak.

Ámde a meztelenség és a szexuális érzések felkeltésére számító levetkezetttség között nagy különbség van. A minden mesterkéeltségtől mentes természetes szépség, a természetesen érző és egészséges gondolkodású emberben aljas érzelmeket nem kelt. Gondoljunk csak a klasszikus görög szobrok ragyogó szépségére.

Erre az egészséges szemléletre, a művészi akt mibenlétére, a formák és vonalharmoníák felismerésére tanít ez a szépen illusztrált tanulmány, amelyet kartársaink a „Fotoélet“ szaklap kiadóhivatalától (Budapest, II. Margitkörút 54. I. em.) 2 P 40 f-ért vásárolhatnak meg. Dr. K. P.

Szerkesztői üzenetek.

B. B. postatiszt Kassa 1. A laktanyába címzett táviratok és közönséges expressz küldemények kézbesítésére vonatkozó szabály megváltoztatását a postavezérgazgatóság nem tartja szükségesnek.

I. B. Miskolc: A javasolt eljárás mellett a rendeltetési hivatalok számos olyan esetben is értesítenék a felvevő hivatalt, amikor arra nincs

szükség, mert a nyomozó hivatal a szállítólevelet, illetőleg a csomagot azonosította. Viszont értesítés esetében a felvevő hivatalokat az ügyek fejleményeiről is értesíteni kellene, különben bizonytalanságban maradnának a küldemények sorsáról. Ezért minden esetben újabb irat küldésére lenne szükség, ami végeredményben legalább annyi munkát jelentene, mint amennyit a javaslat megtakarítani céloz.

A POSTA FORGALMA.

1943. május.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatitkár.

Der Verkehr der Post. Die folgenden Angaben beziehen sich auf den Verkehr der wichtigeren Dienstzweige im Vergleich mit den Ergebnissen des letzten Monates des vorigen Jahres. Vierteljährlich werden diese Ergebnisse ausführlicher veröffentlicht.

A posta f. évi május havi forgalma mindössze 0.9%-kal haladta meg az előző havi, áprilisi eredményt. Az emelkedésnek ez a mértéke kisebb, mint amelyet várni lehetett volna, mert a május havi forgalom az utolsó 10 évben átlag 2.1%-kal volt nagyobb az áprilisinél. Megfigyelhető továbbá, hogy a havi forgalomnak az előző év megfelelő hónapjaihoz képest mutatózó szokatlanul nagymérvű emelkedése az utóbbi hónapokban kissé mérséklődött, az 1943. évi forgalom havonkénti emelkedését jelképező vonal törést szenvedett és csökkenő irányzatot mutat.

A postai üzletágba tartozó egyes küldeményfajták közül az előző év májusához képest az átlagot meghaladó mértékben csak a postautalványok és csekkek összege emelkedett. A takarékbetétek darabszáma 5.2%-kal csökkent, összege azonban 21.6%-kal emelkedett, a takarékvisszafizetések darabszáma is csökkent (18.4 %-kal), a visszafizetett betétek összege azonban 19%-kal volt nagyobb, mint az előző évben. A posta által közvetített takarékbefizetések összege egyébként a f. évi május havában 3,270.000 P-vel (51.8%-kal) haladta meg a takarékvisszafizetések összegét. A nemzetközi postaforgalomban általában emelkedés mutatkozott, mert az ajánlott küldemények száma 91.3,

Le trafic de la poste. Les données suivantes se rapportent au trafic des services principaux en comparaison avec les résultats du mois dernier de l'année passée. Dans chaque trimestre, des résultats plus détaillés sont publiés.

az értéklevelek száma 29.5, a csomagok száma pedig 1.3%-kal volt több, mint az előző év májusában. A feladott és kézbesített táviratok száma a f. évi április hónapoz képest a korábbi évek tapasztalatának megfelelően emelkedett. A távbeszélőállomások száma az előző hónapoz képest Budapesten csökkent, a budapestkörnyéki és a vidéki hálózatokban azonban emelkedett, végeredményben az egész országban 190-nel volt több, mint április hónapban. A rádióengedélyesek száma egy hónap alatt ismét 4755 új előfizetővel nőtt meg. A budapesti rádióelőfizetők száma f. évi május hó végén 223.191-re emelkedett.

A munkaegységekben kifejezett forgalom (90.9 millió munkaegység) az előző évi május havi eredményt 18.7%-kal haladta meg. A postai üzletág 23.8, a táviró 17, a távbeszélő 11.5, a rádióüzletág pedig 9.7%-kal volt nagyobb, mint az 1942. év májusában. A f. év április havához képest a posai üzletág forgalma 2, a táviró 0.4, a rádió 0.8%-kal emelkedett, a távbeszélőüzletág forgalma azonban 1%-kal kisebb volt. Az 1943. év első 5 hónapjában elért 441.8 millió munkaegységet kitevő forgalom 19.8%-kal haladta meg az 1942. év ugyanezen időszakában elért eredményt.

Megnevezés	1000 darab, illetve 1000 pengő		1943 májusban 1942 májushoz képest több (+) kevesebb (-) %-ban
	1943 május	1942 május	
Közönséges levélpóstaí küldemény (feladás)	97.000	76.256	+ 27.2
Ajánlott levélpóstaí küldemény (feladás)	1.908	1.554	+ 22.8
Értéklevél és értékdoboz (feladás)	55	45	+ 22.2
Kézi-, betét- és sommáscsomag (feladás)	2.386	2.033	+ 17.4
Postautalvány befizetés . . . . . darab	1.956	1.611	+ 21.4
Postatakarék és csekk befizetés . . . . . összeg	258.001	185.696	+ 38.9
Postatakarék és csekk befizetés . . . . . darab	2.946	2.750	+ 7.1
Távirat (feladás) . . . . . összeg	690.230	540.530	+ 27.6
Számlált helyi távbeszélgetés	662	565	+ 17.2
Számlált helyi távbeszélgetés	24.452	23.007	+ 6.3
Kezdeményezett távolsági beszélgetés	1.468	1.259	+ 16.6
Távbeszélőállomás	187	177	+ 5.6
Rádióengedélyes	853	779	+ 9.5

Külföldi műszaki lapszemle.

H. Richard: Bevezetés a komplex számok tanába. (Einführung in die Lehre von den komplexen Zahlen.) Der Fernmelde-Ingenieur, 1941 H. 3.

A komplex számok tana az általános aritmetika területére tartozik. Elsősorban tehát a matematikus feladata, hogy ezen számok értelmével és lényegével foglalkozzék. Azonban ma már a mérnök, főleg a távközlő mérnök nem tekinthet el ezeknek a számoknak az alkalmazásától, hacsak nem akar számítani munkáinál egy értékes segítőeszköztől elesni. Számos fizikai problémát u. i. a komplex számok segítségével könnyen meg lehet oldani, míg nélküle sokszor szinte lehetetlen.

R. B.

Kappner, K.: A német távhálózat kialakulása. (Die Gestaltung des deutschen Fernleitungsnetzes. Der Fernmelde-Ingenieur, Heft 5. 1941.)

A német távhálózatot újabban tervszerűen csillagalakú vagy göcközpontszerű hálózattá alakítják át. A mai hálózat gerincét a távkábel-hálózat alkotja, amelynek gócpontjai az átmenő távforgalom lebonyolításának nagy, átmenő központjaival összeesnek.

A távolsági távb. vezeték-hálózat szerkezete olyan, hogy minden központ-csoport a következő központ alá, vagy mellé van rendelve. A tulajdonképpeni távolsági központok száma a helyi automata forgalom bevezetésével tervszerűen csökken. A legtöbb kis gépkapcsolású távb. hivatalnak nincs helyi távolsági központja. Azoknál a távolsági összeköttetéseknél, amelyek túlhaladják a hálózati csoportjuk hatáskörét, a hálózat főpontján levő közös távolsági központhoz kell fordulni. A tulajdonképpeni távolsági központokat a hálózatban levő helyük szerint felosztjuk: végtávolsági központokra, elosztó központokra és átmenő központokra. A végközpontok az elosztó központokhoz vannak kapcsolva, vagy pedig közvetlenül az átmenő központokhoz, viszont az elosztó központok az átmenő központokhoz. Egyedül csak az átmenő központok, mint a távolsági szolgálat igazi lebonyolítói, vannak egymással közvetlen vezetékhalózzal összekapcsolva. Ezáltal a hálózat szigorú csillagalakú kiépítése meg van szakítva. A környék-hálózatokat a kézi kapcsolású közvetítő szolgálatnál hálózat-csoportként tartják üzemben, vagy pedig gépkapcsolású üzemeltetésnek. Ez utóbbi üzemfajta a fejlődés végcélja. A vezető-hálózat csoporton belül a központoknak ugyanaz a hálózat-technikai felosztása, mint a tulajdonképpeni távolsági vezetékhalózzatnál. A központi távolsági központ

után, amely egyidejűleg mint végtávolsági központ, elosztó központ és átmenő központ működik, a végforgalmat lebonyolító összekötő központok következnek.

A német távolsági hálózatban történő összeköttetések létesítésére vonatkozó határ-feltételek és az egyes hálózati szakaszokra megengedett összcsillapítás elosztása alkalmazkodik a nemzetközi ajánlásokhoz.

A német távolsági vezeték-hálózathoz tartoznak még a gyorsforgalmi hálózatok, amelyek különösen erős forgalmú szomszédos helyek és vidékek között vannak. A kézi kapcsolású gyorsszolgálatnak külön hálózati és közvetítő berendezései, valamint forgalomlebonylító eljárása van. Új gyorsforgalmi hálózatot már nem építenek, a meglévőket pedig majd bevonják a gépkapcsolású hálózatba. Az átvitel-technikai feltételek megegyeznek az interurbán forgalomban érvényben levő feltételekkel.

A szigorú vezeték-csoportosításból származó előnyök segítségével a távkábel-hálózat sűrítése a szélessávú kábelek fejlesztése következtében a német távhálózatot még észszerűbben lehet majd kihasználni.

Az interurbán vonalak száma és a beszélgetés lebonyolítására választandó útirány meghatározása szoros összefüggésben van a vezetékhalózzal szerkesztésével. Ezért a cikk részletesen tárgyalja az érvényben levő alapszabályokat és a számítási eljárásokat.

R. B.

Egyenirányítók a német posta szolgálatában. (B. Piesker. Telegr. Prax. 1941. évi 9., 10. szám.)

Ismerteti a német posta által egyenáram előállítására használt különféle egyenirányítókat, azok kivételét, működését, tulajdonságait és azt, hogy milyen üzemágaknál vannak leginkább alkalmazásban. Ezután összehasonlítja a különféle egyenirányítókat, figyelemmel azok üzemi tulajdonságaira és gazdaságosságára.

Képtávírószolgálat 1940. évben. (H. Goetsch. Telegr. Prax. 1941. évi 5. sz.)

Összefoglalva ismerteti a képtávírószolgálat fejlődését és helyzetét. Érdekesebb adatok: A világ képtávíróhálózatába kapcsolt nyilvános állomások száma összesen 54, ebből 48 van Európában, 3 Ázsiában, 2 Észak és 1 Dél-Amerikában. Ezenkívül van még Európában 6 országban egyes nagy ujságvállalatok részére nem nyilvános jellegű hálózat összesen 24 állomással. Így tehát a világon összesen 78 olyan nyilvános és magánjellegű képtávíróállomás van, amelyek egymással össze tudnak dolgozni. Ezenkívül vannak egyes országokban olyan képtávíró állomások, amelyek nem vesznek részt az országok közötti nemzetközi forgalomban.

EGYESÜLETI ÉLET.

Dr. Kosztolányi Pál †

Május hó 26-án Kolozsvárt tragikusan elhunyt dr. Kosztolányi Pál postatanácsos.

Kosztolányi Pál 1903-ban született Rimaszécsen. 1923 március 16-án lépett a posta szolgálatába. 1927-ben avatták doktorrá a pécsi egyetemen. 1928 júliusában lett fogalmazó, segédtitkár 1933 június hóban. 1938 júniusában titkári címet és jelleget kapott, egy év múlva nevezték ki tényleges titkárrá. 1941 decemberében tanácsosi cím- és jellegadóományozásban részesült s 1942 nyarán lett valóságos tanácsos.

Igazgatási szolgálatot a debreceni és a kolozsvári postaigazgatóságon teljesített. A kolozsvári m. kir. postaigazgatóságnál annak újból való megalakítása óta a járáti csoport vezetője volt. Miskolcon a családi sírboltban kartársai őszinte részvételtől kísérve helyezték örök nyugalomra.

Hirtelen elmúlásán valamennyien megdöbbenve veszünk búcsút a kötelességteljesítésben példaadó és nemesszívú kartársunktól.

Dr. Kapala Gyula. †

Június hó 23-án újabb áldozatot követelt tőlünk a halál. Elhunyt Kapala Gyula dr. postatanácsos.

Kapala Gyula 1893 április 22-én Abonyban született. Mint növendék lépett a posta szolgálatába 1907 október 1-én. A közigazgatási karba 1923-ban nyert államtudományi doktori képzését után 1924-ben került fogalmazóként. Segédtitkárrá 1930-ban nevezték ki. 1934-ben kapott titkári címet és jelleget, 1935 nyarán lett titkár. Tanácsossá az 1939-ben kapott cím- és jellegadóományozás után 1940 decemberében nevezetett ki. Hosszabb ideig teljesített kezelési szolgálatot a központi táviróhivatalban és a honvédelmi minisztérium táviróosztályán. 1926-tól 1937-ig a szegedi igazgatóságon működött, majd a postavezérigazgatóság 1. ügyosztályában volt előadó. 1941 november 1-én megbízták az újonnan alakult központi rádiófelügyelőségben az általános osztály vezetésével.

Kitüntetései az arany érdemkereszt a vitézségi érem szalagján, a bolgár nemzeti érdemrend ötödik osztálya, a háborús és az erdélyi emlékérem. Megkapta a Testnevelési Tanács aranyérmét.

Az egyesületi életben tevékeny részt vett. Több éven át volt az egyesületünk szegedi csoportjánál igazgató-választmányi tag. 1937-1941-ig a Postás Sport Egyesület főtitkári, majd 1941-től a szakszaktály elnöki tisztjét tölti be.

Lekötelező kedves modorával, szociális gon-

dolkodásmódjával, amellyel mindig segíteni igyekezett, mindenki szeretetét megnyerte. E tulajdonságai kiválóan alkalmassá tették arra, hogy személyzeti kérdésekkel hivatásszerűen foglalkozzék.

Június 25-én kísértük utolsó útjára a Farkasréti temetőben. Koporsója felett Hütter Gyula m. kir. postaműszaki igazgató, a rádiófelügyelő-ség vezetője mondott emlékbeszédet.

Dr. Bodrogi László †

Dr. Bodrogi László m. kir. postasegédtitkár hivatalos úton szerzett betegsége következtében június hó 21-én váratlanul elhunyt.

Dr. Bodrogi László 1912. évi február hó 28-án Zomborban született. Középiskolai tanulmányait a Jezsuita-rend pécsi Pius főgimnáziumában végezte. A pécsi m. kir. Erzsébet tudományegyetemen 1936-ban avatták államtudományi doktorrá. A m. kir. posta szolgálatába 1937. évi január hó 30-án, mint órabéres tisztviselő lépett. 1937. évi február hó 18-án postaforgalmi díjnokká, 1939-ben II. o. postatisztté, 1941. évi július hó 1-én postafogalmazóvá és 1943. január hó 1-én postasegédtitkárrá nevezték ki.

A pécsi m. kir. postaigazgatóságnál 1940 december hó 28-tól teljesített szolgálatot. Először a postaigazgatóság személyzeti csoportjában, majd a jogi és vizsgálati csoportban működött. A pécsi postaigazgatóság igen szorgalmas, tevékeny és közszeretethen álló tisztviselőt veszített el benne.

Június hó 23-án délután a pécsi központi temetőben helyezték örök nyugalomra. Sírjánál a pécsi postaigazgatóság személyzete nevében Tóth Lajos postaigazgató búcsúzott el a fiatalon elhalt kartárstól.

Gyászír. Csak most értesültünk róla, hogy dr. Kosztolányi Béla ny. postatanácsos kartársunk 1942 december 7-én meghalt.

Dr. Kosztolányi Béla 1878-ban született Munkácscon. 1901-ben mint gyakornok kezdte postai pályafutását. Főtisztból minősítették át titkárrá 1918 szeptemberében. 1924-ben avatták doktorrá a szegedi egyetemen. Tanácsos 1922-ben lett. A debreceni postaigazgatóságtól vonult nyugdíjba 1941 június hó végén.

Kitüntetés. A Kormányzó Ur a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta Szűts Endre ny. postafőigazgatónak, dr. Vargacz Dezső és néhai Szalontay Antal postaigazgatóknak, Török Ferenc postatanácsosnak és Temesy Emil postaműszaki tanácsosnak.

Vitézzé avatás. Dr. Kárász István m. kir. postatanácsos tagtársunkat f. évi május hó 18-án vitézzé avatták.

Mérnökszakosztályi előadás. Mérnök-szakosztályunk rendezésében május 26-án Garai László m. kir. postamérnök tartott szakelőadást az élő szervezetén átfolyó elektromos áram élet-tani hatásáról.

Az előadó a bevezetőben ismertette azokat a körülményeket, amelyek előadásának megtartására készítették. Tárgyalta a külföldi szakirodalomnak, a különféle feszültségű és váltakozásszámú áramok veszélyességére vonatkozó adatait. Egy érdekes idegélet-tani kísérlet ismertetésével kapcsolatban megmagyarázta azt a — látszólag valószínűtlen — jelenséget, hogy a közepes erősségű és 50 periódus körüli váltakozásszámú váltóáramok miért a legveszedelmesebbek. Végül az áramütéses balesetek megakadályozására vonatkozólag adott általános érvényű irányelveket.

A szépen felépített előadást a megjelent hallgatóság mindvégig érdeklődő figyelemmel hallgatta.

Köszönet dr. Varga József ny. miniszternek. A jóléti alapítvány kezelési bizottsága dr. Varga József ny. kereskedelem- és közlekedésügyi miniszternek a miniszteri székéből történt távozásakor az alapítvány ügyei iránt mindenkor tanusított jóindulatáért hálás köszönetet mondott különösen azért a nagyjelentőségű támogatásért, amellyel a postaszemélyzet évtizedek óta húzódo kívánságának, az önálló postáskórháznak létesítését lehetővé tette.

A miniszter úr az alapítvány elnökének levélben mondott köszönetet a búcsúorokért.

Postás vizsgálónők A vallás- és közoktatásügyi miniszter a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszterrel egyetértve a debreceni társulati kereskedelmi leányközépiskola ez évi érettségi vizsgálatára dr. Kobulcszky Károly postaigazgatót küldötte ki vizsgálónőül.

A Kultúr Egyesület zeneiskolájának vizsgahangversenye Az Országos Postás Zene- és Kultúr Egyesület zeneiskolája sikerült vizsgahangversennyel zárta az elmúlt tanévet, amelyen Ország Hívdar, az iskola igazgatója, akit zeneművészeti főiskolai tanárrá neveztek ki, utóljára számolt be a postás növendékek évi eredményeiről.

A nagyszámú közönség, élén Demény Károly és br. Szalay Gábor dr. államtitkárokkal, Gyarmathy Béla és dr. Bíró Pál főigazgatókkal, úgyszintén a tanári kar, a szülők és az iskola tanítványai meleg szeretettel búcsúztak az intézet kitűnő igazgatójától.

Értesülésünk szerint a zeneiskola vezetését Szervánszky Péter, a neves hegedűművész, a Nemzeti Zenede akadémiai osztályának eddigi kiképző tanára veszi át.

A növendékek közül különösen kitűntek eredményes előadásukkal zongorán: Walter Erzsébet, Köröskényi Erzsébet, Kuthy Eörs, Bierbauer Mária, Erdélyi Klára, Gelley Mária, Fischer Ágnes, Mertha Magda, Csatay Erzsébet, és Riedl Hermin; hegedűn: Egerváry László, Fekete Mária és Nyári Béla; énekükkel Gróf István, Nagy Mária és Király Ferenc.

A Postás Takarékszövetkezet tanulmányi segélye. A Postás Takarékszövetkezet alapító elnöke emlékének megörökítésére létesített „Földessy János Családvédő Alap”-ból az 1943/44. tanévre szóló tanulmányi segélyekre pályázatot hirdet.

Pályázhatnak mindazok a postai alkalmazottak, akik a szövetkezetnek legalább egy év óta tagjai s akiknek gyermekei közép- vagy azzal egytekintetű iskolát, vagy felsőbbfokú iskolát az 1942/43. tanévben általános jeles eredménnyel végeztek.

A tanulmányi segély iránti bélyegmentes kérvényeket a szövetkezet igazgatóságához (Budapest VI., Hajós-u. 17.) legkésőbb 1943. július hó 30-ig kell beadni. Mellékelni kell a szolgálati főnökség által hitelesített másolatban a tanuló előző évi iskolai bizonyítványát (indexét) és a születési bizonyítványt. Szükséges, hogy a kérvényre vezetett bizalmas záradékbán a szolgálati főnökség ismertesse a szülők vagyoni és családi állapotát igazolja, hogy a kérelmező a segélyezésre reászorult és hogy fegyelmi eljárás alatt nem áll. A tanulmányi segélyek adományozásánál a jobb tanulók, egyenlő tanulmányi előmenetel esetén a postás árvák előnyben részesülnek.

A tanulmányi segély nagysága a közép- vagy azzal egytekintet alá eső iskolába járó gyermekeknek évi 250.— pengő, felsőbbfokú iskolába járóknál pedig 500.— pengő. A segélyek két részletben kerülnek kifizetésre.

SZERKESZTŐSÉG:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társzerkesztő)

XI., VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

XII., KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ m. kir. postatanácsos.